

SKYRYBOS

ATSAKYMAI Į AKTUALIAUSIUS KLAUSIMUS

ŠIAME LEIDINYJE:

▶ **ĮVADAS** –
Dr. Edvinas Meškys ir Snieguolė Miceikaitė

▶ **Santuokos nutraukimas.
Nuo ko pradėti?** –
Kristina Udrienė

▶ **Kas yra skyrybų mediacija?** –
Eglė Šiugždinytė

▶ **Santuokos nutraukimas vieno
sutuoktinio prašymu** –
Kristina Udrienė

▶ **Kaip nustatoma bendravimo
tvarka su vaikais?** –
Asta Jakštienė

▶ **Neturtinės žalos atlyginimas
nutraukiant santuoką** –
Sandra Marcinkėnaitė-Venskienė

▶ **Sutuoktinių turto padalijimas** –
Inga Štrimaitienė

▶ **Faktinis santuokos nutraukimo
momentas. Ar galima jį
paankstinti?** –
Snieguolė Miceikaitė

▶ **Kaip nustatoma nepilnamečių
vaikų gyvenamoji vieta?** –
Indrė Lužanskytė

▶ **Kaip nustatomas nepilnamečių
vaikų išlaikymo dydis?** –
Dovilė Urnikienė

▶ **Skyrybos Lietuvoje, kai vienas
iš sutuoktinių nuolat gyvena
užsienio valstybėje** –
Marika Pakėnė ir Gytis Dunauskas

▶ **Sutuoktinio (sutuoktinių) kaltė –
kaip santuokos nutraukimo
pagrindas** –
Lina Alksnienė

▶ **Įsipareigojimų kreditoriams
vykdymas nutraukiant santuoką** –
Ina Antaniškytė

Visi leidinio tekstai parengti, remiantis teisės aktais, cituojant ar perfrazuojant teismų išaiškinimus šeimos teisės bylose, pasidalinant asmenine profesine patirtimi ir pastebėjimais. Autoriai tekstuose pateikia asmeninę poziciją nurodytais teisės klausimais. Cituoti tekstų ištraukas leidžiama tik nurodant autorių, jo publikacijos pavadinimą ir šaltinį, kuriame tekstas publikuotas. Tekstus perspausdinti ar kitaip panaudoti visa apimtimi leidžiama tik gavus raštišką Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos leidimą.

MIELIEJI SKAITYTOJAI,

Lietuvos jaunųjų advokatų asociacija (LJAA) – tai jau 29 metus gyvuojanti jaunųjų teisės profesionalų bendruomenė, kurios tikslas – ne tik palaikyti profesinius ryšius ir mokytis patiems, tačiau ir perduoti savo žinias visuomenei.

Mūsų profesijos tikslas – saugoti ir ginti žmogaus teises, todėl šis leidinys, tai dar vienas mūsų siekis paprastai paaiškinti praktines problemas tiems, kurie su jomis susiduria.

Tikime, kad daugeliui skaitytojų šios koncentruotos informacijos užteks problemai išspręsti, tuo tarpu kitiems padės suprasti situacijos kompleksškumą ir kreiptis pagalbos į teisininkus. Abiem atvejais džiaugsimės, jeigu mūsų asociacijos narių žinios prisidės prie stabilesnės ir aiškesnės teisinės sistemos kūrimo.

Linkiu visiems gero ir naudingo skaitymo. Kilus klausimams – visada galite kreiptis į mūsų asociacijos narius ■

LJAA prezidentas, advokatas
DR. EDVINAS MEŠKYS

✉ edvinas@meskys.lt

KODĖL BUVO NUSPRĘSTA IŠLEISTI ŠĮ LEIDINĮ IR KOKS JO TIKSLAS?

Visi šio leidinio autoriai yra profesionalūs teisininkai – advokatai ir advokatų padėjėjai, kurie taip pat yra ir Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos nariai. Tarpusavyje besidalindami teisine praktika bei patirtimi, advokatai ir advokatų padėjėjai pastebėjo, kad klientai, besikreipiantys teisinės pagalbos, ar asmenys socialinių tinklų ar kitų internetinių erdvių portaluose dažnai užduoda pasikartojančius klausimus, susijusius su skyrybomis.

Taip gimė idėja parengti leidinį, kurio tikslas – pateikti konkrečią, glaustą, teisiškai tikslią ir esminę informaciją su skyrybomis susijusiais klausimais viename leidinyje, kad skaitytojams nereikėtų gaišti laiko ir ieškoti atsakymų skirtinguose šaltiniuose, interneto platybėse.

Ties kiekviena tema yra pateikiami autorių kontaktiniai duomenys, todėl skaitytojai, kuriems kils papildomų klausimų, galės susisiekti su autoriais ar kreiptis teisinės pagalbos.

Šio leidinio autoriai tikisi, kad padėjo Jums, Mielieji skaitytojai, sutaupyti laiko, ieškant atsakymų į klausimus skyrybų tema.

Kadangi šis leidinys yra pirmas tokio teisinio švietimo pobūdžio leidinys, autoriai yra atviri skaitytojų pasiūlymams ir pastaboms, kuo šį leidinį patobulinti ar praplėsti, kad jis būtų kuo naudingesnis ir praktiškesnis visiems, jį skaitantiems. Lietuvos jaunųjų advokatų asociacija planuoja ateityje parengti ir daugiau informacinių leidinių, skirtų kuriai nors pasirinktai temai ■

Leidinio „Skyrybos“ vyriausioji redaktorė,
LJAA narė, advokato padėjėja
SNIEGUOLĖ MICEIKAITĖ

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS. NUO KO PRADĖTI?

Advokatė

KRISTINA UDRIENĖ

Priėmus sprendimą nutraukti santuoką, dažnai kyla klausimas, nuo ko pradėti santuokos nutraukimo procesą, kokių veiksmų imtis, kiek kainuoja ir kiek laiko jis trunka.

Su santuokos nutraukimu yra susiję ir kiti sutuoktiniams svarbūs klausimai: kas nutiks su santuokoje įgytu turtu ir skolomis, kaip jie toliau išlaikys, augins ir auklės bendrus nepilnamečius vaikus.

Neretai į šiuos klausimus atsakymų klausiama išsituokusių draugų, informacijos ieškoma internete, socialiniuose tinkluose. Tačiau gauti atsakymai gali ne tik padėti, bet ir suklaidinti, nes santuokos nutraukimo aplinkybės gali būti visiškai skirtingos, todėl ir pats procesas skirsis. Dėl konkrečių atsakymų ir patarimų visada patartina kreiptis į kvalifikuotą teisininką, kuris susipažinęs su konkrečiu Jūsų atveju geriausiai galės įvertinti, patarti ir tiksliai atsakyti į visus iškilusius klausimus.

Žemiau pateikiama bendro pobūdžio informacija yra parengta remiantis Lietuvos Respublikoje galiojančiais įstatymais, atsižvelgiant į dažniausiai santuokos nutraukimo metu kylančius klausimus.

Advokatė
KRISTINA UDRIENĖ

✉ udriene.kristina@gmail.com

☎ +370 620 48 882

📘 Kristina Udrienė

🌐 Kristina Udrienė

📷 advokate.kristina_udriene

📍 Vilnius, visa Lietuva

🖱️ <https://teiseslape.lt/>

SANTUOKOS NUTRAUKIMO PAGRINDAI

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas nustato, kad santuoka gali būti nutraukiama:

- ▶ Abiejų sutuoktinių bendru sutikimu;
- ▶ Vieno sutuoktinio prašymu;
- ▶ Dėl sutuoktinio (sutuoktinių) kaltės.

Nepriklausomai nuo santuokos nutraukimo būdo, priimdamas sprendimą nutraukti santuoką, teismas privalo išspręsti nepilnamečių vaikų išlaikymo, jų gyvenamosios vietos, dalyvavimo juos auklėjant ir bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu (motina) tvarkos nustatymo, vieno sutuoktinio išlaikymo ir turto (skolų) padalijimo, įsipareigojimų (skolų) vykdymo, žalos atlyginimo klausimus ■

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS ABIEJŲ SUTUOKTINIŲ BENDRU SUTIKIMU

Paprasčiausia ir ekonomiškiausia nutraukti santuoką abiejų sutuoktinių bendru sutikimu.

Šiuo būdu gali būti nutraukiama santuoka, jeigu sutuoktiniai sutaria dėl santuokos nutraukimo ir pasekmių, yra abu veiksniūs, ir nuo santuokos sudarymo praėję 1 metai. ▶

► Tokiu atveju sudaroma sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje sutuoktiniai susitaria: kaip pasidalins turtą ir skolas, jeigu jų yra; ar vienam iš sutuoktinių mokės išlaikymą ir kokio dydžio; kokias pavardes pasirinks po santuokos nutraukimo; jeigu yra nepilnamečių vaikų, taip pat aptariama, su kuriuo iš sutuoktinių po santuokos nutraukimo gyvens vaikai, kaip atskirai gyvenantis tėvas (motina) bendraus su vaikais ir kokio dydžio išlaikymą vaikams mokės.

Abiejų sutuoktinių bendru sutikimu santuoka nutraukiama paprastesne tvarka, nereikia mokėti žyminio mokesčio teismui. Sutuoktiniai teismui pateikia bendrai abiejų pasirašytą prašymą ir santuokos nutraukimo pasekmių sutartį. Teismas, įvertinęs sutartį, ar ji atitinka įstatymo numatytus kriterijus, šalims prašant, gali ją patvirtinti rašytinio proceso tvarka, tokiu atveju sutuoktiniams dalyvauti teismo posėdyje nereikia ■

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS DĖL SUTUOKTINIO (SUTUOKTINIŲ) KALTĖS

Jeigu nėra įstatymo nustatytų sąlygų nutraukti santuoką bendru sutikimu arba nesusitariama dėl santuokos nutraukimo ar/ir nutraukimo pasekmių, santuoka gali būti nutraukiama dėl kito sutuoktinio kaltės. Šiuo atveju privaloma pasinaudoti ikiteismine mediacija, išskyrus atvejus, kai į teismą kreipiasi smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo. Nepavykus ginčo išspręsti taikant mediaciją, galima kreiptis į teismą dėl santuokos nutraukimo ginčo teiseną – pateikiant ieškinį, kuriuo prašoma nutraukti santuoką dėl kito sutuoktinio ar dėl abiejų sutuoktinių kaltės.

Nutraukiant santuoką dėl sutuoktinio kaltės, reikia įrodyti teismui, kad santuoka faktiškai nutrūko ir bendras sutuoktinių gyvenimas tapo negalimas dėl kito sutuoktinio elgesio. Pagal įstatymą laikoma, kad santuoka iširo dėl kito sutuoktinio kaltės, jeigu jis yra nuteisiamas už tyčinį nusikaltimą, žiauriai elgiasi su kitu sutuoktiniu ar šeimos nariais, yra neištikimas arba paliko šeimą ir daugiau kaip metus visiškai ja nesirūpina ■

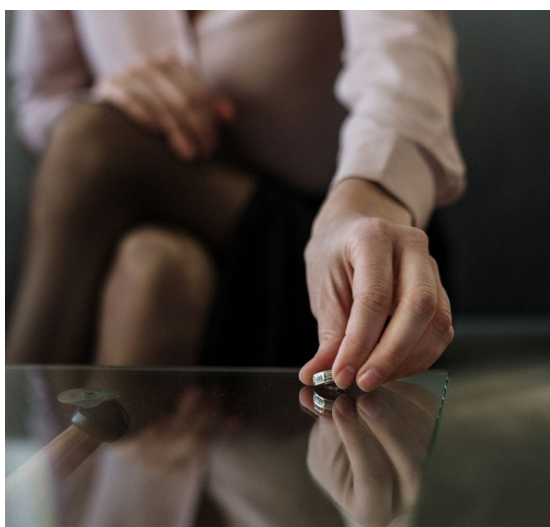
Santuokos nutraukimas abiejų sutuoktinių bendru sutikimu pas notarą

Pagal nuo 2023 m. įsigaliojusią tvarką, jeigu sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, daugiau nei metus bendro ūkio neveda ir negyvena santuokinio gyvenimo, susitaria dėl santuokos nutraukimo ir pasekmių, abu veiksnius, ir nuo santuokos sudarymo praėję 1 metai, abiejų sutuoktinių bendru sutikimu santuoką galima nutraukti pas notarą ■

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS VIENO SUTUOKTINIO PRAŠYMU

Santuokos nutraukimas vieno sutuoktinio prašymu yra rečiau pasitaikantis būdas, kuris gali būti taikomas, tik esant tam tikrai aplinkybei: a) teismas yra nustatęs gyvenimą skyrium, t. y. separacija, kuri turi trukti ne mažiau, kaip metus; b) sutuoktinis atlieka laisvės atėmimo bausmę ilgiau nei metus už netyčinį nusikaltimą; c) teismo sprendimu sutuoktinis pripažintas neveiksniu, ribotai veiksniumi arba nežinia kur esančiu.

Esant nurodytai sąlygai, santuoka nutraukiama paprastesne tvarka, teismui pateikus vieno sutuoktinio prašymą ■

KIEK KAINUOJA NUTRAUKTI SANTUOKĄ?

Nutraukiant santuoką abiejų sutuoktinių bendru sutikimu ar vieno sutuoktinio prašymu žyminio mokesčio mokėti nereikia.

Nutraukiant santuoką dėl sutuoktinio kaltės mokamas žyminis mokestis, kuris paskaičiuojamas nuo ieškinio sumos: iki 30 000 eurų – 3 procentai, bet ne mažiau kaip 20 eurų; nuo didesnės kaip 30 000 eurų sumos iki 100 000 eurų – 900 eurų plus 2 procentai nuo ieškinio sumos, viršijančios 30 000 eurų; nuo didesnės kaip 100 000 eurų sumos – 2 300 eurų plus 1 procentas nuo ieškinio sumos, viršijančios 100 000 eurų. Bendras žyminio mokesčio dydis turtiniuose ginčiuose negali viršyti 15 000 eurų. Taip pat mokamas 100 eurų žyminis mokestis už neturtinį reikalavimą dėl santuokos nutraukimo.

Konkrečia suma nustatyta žyminis mokestis yra indeksuojamas, todėl pvz. minėtas 100 eurų žyminis mokestis turėtų būti atitinkamai perskaičiuojamas atsižvelgiant į oficialiosios statistikos portale Valstybės duomenų agentūros paskelbtą metų ketvirčio vartotojų kainų indeksą. Teismui dokumentus teikiant tik elektroniniu būdu per Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalą (EPP), mokamas 75 proc. mokėtino žyminio mokesčio.

Jeigu santuokos nutraukimo procese naudojama teisine pagalba, išlaidos priklausys nuo susitarimo su teisinės paslaugas teikiančiu asmeniu.

Priklausomai nuo asmens gaunamų pajamų dydžio, advokato teisinė pagalba gali būti teikiama nemokamai, t. y. už advokato teikiamas paslaugas apmoka valstybė (vadinama antrinė teisinė pagalba). Dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo reikia kreiptis su prašymu į Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą.

Nutraukiant santuoką dėl kito sutuoktinio kaltės galioja bendras principas, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies. Jeigu ieškiny patenkintas iš dalies, išlaidos priteisiamos proporcingai teismo patenkintų / atmestų reikalavimų daliai. Tam tikrais atvejais teismas gali nukrypti nuo minėtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, įvertinęs, kaip šalys elgėsi procese, ar sąžiningai naudojos savo teisėmis, dėl kokių priežasčių susidarė bylinėjimosi išlaidos ir pan. ■

Į KOKIŲ TEISMĄ KREIPTIS?

Ieškiny dėl santuokos nutraukimo pareiškiamas atsakovo gyvenamosios vietos apylinkės teismui. Jeigu ieškovas turi kartu su juo gyvenančių nepilnamečių vaikų, ieškovas gali pasirinkti reikšti ieškinį savo gyvenamosios vietos arba atsakovo gyvenamosios vietos apylinkės teismui.

Nutraukiant santuoką abiejų sutuoktinių bendru sutikimu ar vieno sutuoktinio prašymu, dokumentai teikiami apylinkės teismui pagal pareiškėjo (-jų) gyvenamąją vietą ■

KIEK LAIKO TRUNKA PROCESAS?

Santuokos nutraukimas dėl kito sutuoktinio kaltės paprastai trunka keletą metų. Nutraukiant santuoką abiejų sutuoktinių bendru sutikimu ar vieno sutuoktinio prašymu, procesas ženkliai trumpesnis ■

KOKIŲ DOKUMENTŲ REIKIA?

Pagrindiniai dokumentai, kuriuos reikia pateikti teismui, yra: santuokos liudijimas (išrašas), asmens dokumentai, vaikų gimimų liudijimai, turtą, pajamas, skolas įrodantys dokumentai. Priklausomai nuo santuokos nutraukimo būdo ir įrodinėjamų aplinkybių, vienu atveju gali reikėti mažiau, o kitu – daugiau aplinkybių įrodyti, atitinkamai reikės ir tai pagrindžiančių dokumentų. Pavyzdžiui, santuoką nutraukiant dėl kitos sutuoktinio kaltės, reikės pateikti įrodymus, pagrindžiančius kito sutuoktinio kaltę arba įrodymus, patvirtinančius, kad yra aplinkybės (pvz. neištikimybė), dėl kurių preziumuojama kito sutuoktinio kaltė. O santuoką nutraukiant vieno sutuoktinio prašymu, reikės pateikti kitokius įrodymus, t.y. patvirtinančius, kad yra viena iš įstatyme nustatytų sąlygų, sudarančių galimybę nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu (pvz. teismo sprendimas dėl gyvenimo skyrium (separacijos) ■

KAS YRA SKYRYBŲ MEDIACIJA?

Advokato padėjėja, mediatorė
EGLĖ ŠIUGŽDINYTĖ

Mediacija – ginčų sprendimo procedūra, kurios metu neutrali ir nešališka trečioji šalis – mediatorius, padeda šalims priimti tokį sprendimą, kuris jas abi tenkina. Mediacijos būdu gali būti sprendžiami įvairūs ginčai – ginčai tarp pirkėjo ir pardavėjo dėl prekės kokybės, ginčai tarp darbuotojo ir darbdavio dėl atlyginimo sumažinimo, ginčai dėl santuokos nutraukimo ir taip toliau. Mediacija padeda spręsti ginčus, o mediatoriaus dėka ginčo šalys turi galimybę pabendrauti, atvirai išsakyti savo mintis, jausmus, atskleisti savo interesus, aptarti abiejų išgyvenimus, padėti išgirsti vieniems kitus, o svarbiausia – ginčo šalims priimti tokį sprendimą, kuris tenkina abi puses.

Nuo 2020 m. sausio 1 d. prieš kreipiantis į teismą dėl ginčų, kylančių iš šeimos teisinių santykių, būtina inicijuoti mediacijos procesą, kitu atveju teismas atsisako nagrinėti bylą dėl santuokos nutraukimo.

MEDIACIJA NEPRIVALOMA:

- ▶ kai kreiptis į teismą dėl ginčo sprendimo siekia smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo, o kita ginčo šalis yra galimas smurtautojas ir yra pradėtas ikiteisminis tyrimas, susijęs su smurtu artimoje aplinkoje;
- ▶ kai teisme nagrinėjama byla, susijusi su smurtu artimoje aplinkoje;
- ▶ kai yra priimtas apkaltinamasis teismo nuosprendis dėl smurto artimoje aplinkoje;
- ▶ kai yra pateikta įstatymų nustatyta tvarka įgalioto teikti specializuotą kompleksinę pagalbą subjekto pažyma apie specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą asmeniui dėl galimai patirto smurto artimoje aplinkoje.

Tačiau jei smurtą artimoje aplinkoje patyręs sutuoktinis savo iniciatyva sieks skyrybų ginčą spręsti privalomosios mediacijos būdu, prieš kreipiantis į teismą, jam išliks tokia teisė kreiptis dėl privalomosios mediacijos.

Svarbu paminėti, kad jei sutuoktiniai kartu taikiai susitaria, kokiomis sąlygomis bus nutraukiama santuoka, kreipimasis į mediatorių neprivalomas. Tokiu atveju, galima kreiptis tiesiogiai į teismą su prašymu dėl santuokos nutraukimo ir sutartimi dėl santuokos nutraukimo pasekmių arba į notarą, jei sutuoktiniai neturi bendrų nepilnamečių vaikų ir daugiau nei metus laiko netvarko bendro ūkio, negyvena santuokinio gyvenimo. ▶

Advokato padėjėja,
mediatorė
EGLĖ ŠIUGŽDINYTĖ

✉ egle.siugzdinyte@gmail.com

☎ +370 639 22 228

📘 Eglė Šiugždinytė

🌐 Eglė Šiugždinytė

📍 Visa Lietuva. Paslaugos teikiamos ir nuotoliniu būdu.

🖱 www.teiseirmediacija.lt

► Sprendžiant ginčą dėl skyrybų, mediatorius šalims padeda susitarti dėl nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos, išlaikymo dydžio, bendravimo tvarkos nustatymo, turto, kreditorinių įsipareigojimų padalijimo bei kitų klausimų, kuriuos reikalinga išspręsti sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių.

Nors mediacija yra vienas iš lanksčiausių ir mažiausiai formalizuotų ginčų sprendimo būdų, ji vyksta remiantis tam tikrais mediacijos principais. Vienas iš pagrindinių principų – mediatoriaus nešališkumas ir neutralumas. Mediatorius negali būti susijęs su kuria nors ginčo šalimi arba būti priklausomas nuo jos taip, kad kiltų abejonių dėl mediatoriaus nešališkumo ir neutralumo. Tai yra būtina tam, kad šalys pačios laisva valia galėtų priimti tokį sprendimą, kuris tenkina visas ginčo šalis.

Kitas svarbus principas – konfidencialumas, t. y. viskas, kas pasakoma mediacijos proceso metu, lieka tik tarp ginčo šalių, nebent jos nusprendžia kitaip. Tačiau konfidencialumas mediacijoje nėra absoliutus ir yra išimčių jį taikant. Mediatorius yra įpareigotas pranešti policijai ar prokurorui apie viešąjį interesą ar teisę pažeidžiantį įvykį, kurį atskleidė viena ar abi šalys. Taip pat, konfidencialumas netaikomas informacijai, kurios reikia siekiant patvirtinti ar įvykdyti mediacijos metu sudarytą taikos sutartį.

Taip pat svarbus mediacijos principas – savanoriškumas. Ginčo šalys pačios, niekieno neverčiamos turi norėti spręsti ginčą mediacijos būdu. Savanoriškumo principas suteikia ginčo šalims teisę bet kada pasitraukti iš mediacijos, nenurodant pasitraukimo priežasčių.

Jeigu sutuoktiniams mediacijos metu pavyksta susitarti dėl santuokos nutraukimo, jos teikia teismui prašymą dėl santuokos nutraukimo, sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, mediatoriaus pažymą, kurioje nurodoma, jog šalys sudarė taikos sutartį ir kitus dokumentus, priklausomai nuo sprendinų klausimų (kredito sutartys, pažymos apie turimą turtą ir pan.). Tačiau jei sutuoktiniams susitarti nepavyksta, tai mediatorius išduoda pažymą dėl mediacijos pabaigos ir šalys turėdamos šią pažymą gali kreiptis tiesiogiai į teismą dėl santuokos nutraukimo ■

KAIP VYKSTA MEDIACIJA?

Pirmo susitikimo metu mediatorius ginčo šalis supažindina su mediacijos procesu, taisyklėmis, principais, yra įsitikinama ar ginčo šalys dalyvauja mediacijoje savanoriškai, niekieno neverčiamos. Po mediatoriaus pasisakymų savo pozicijas išdėsto ginčo šalys. Jei mediatorius mato poreikį, jis organizuoja atskirus susitikimus su ginčo šalimis. Po atskirų susitikimų gali vykti diskusija. Kiekvienu atveju, atsižvelgdamas į tam tikras aplinkybes mediatorius nusprendžia, koks mediacijos procesas yra tinkamiausias ■

Kur kreiptis dėl mediacijos?

Sutuoktiniai gali pasirinkti mediatorių iš specialaus Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo arba gali kreiptis į Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą, jog būtų paskirtas mediatorius ginčui spręsti ■

Kas yra mediatorius?

Mediatoriai yra specialių žinių, aukštą kvalifikaciją, neprikaištingą reputaciją turintys profesionalai, kurie yra įtraukti į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą ■

Kokios yra mediacijos rūšys?

Mediacija skirstoma į teisminę ir neteisminę mediaciją. Skirtumas yra tas, kad teisminė mediacija vyksta jau inicijavus teisminį procesą, o neteisminė – dar jam neprasidėjus ■

Kas gali dalyvauti mediacijoje?

Mediacijoje dalyvauti gali tik ginčo šalys, jų atstovai ir mediatorius. Ginčo šalių prašymu arba sutikimu mediacijos procese gali dalyvauti ir kiti asmenys, pavyzdžiui, vertėjai, ekspertai ir kita ■

KUO MEDIACIJA SKIRIASI NUO TEISMO PROCESO?

Mediacijos procesas yra mažiau formalus ir yra lankstesnis negu teisminis procesas. Nors mediacija turi tam tikras taisykles, tačiau kai kurias jų, šalys gali nusistatyti pačios. Pavyzdžiui, ginčo šalys gali sutarti kokiu būdu vyks mediacija – nuotoliniu būdu ar ne, susitarti kokia bus mediacijos susitikimo trukmė, nuspręsti, kuri šalis kalbės pirma, gali susitarti dėl pertraukų kiekio, laiko, nusistatyti kitas taisykles, kuriomis vadovausis mediacijos metu.

Teisminis procesas yra formalus ir jis vyksta laikantis griežtų įstatyme nustatytų taisyklių, kurios neretai asmenims sukelia papildomo streso, baimės dėl nežinojimo, kada ir kaip ką pasakyti. Teismo proceso metu gali būti sunku išlieti emocijas, mintis, kadangi jame gali dalyvauti daugiau asmenų: ginčo šalys, teisėjai, advokatai, teismo posėdžių sekretorius, ekspertai, liudytojai, žiūrovai (jei ne uždaras teismo posėdis). Teisme ginčo šalys rungtis ir įrodinėja, kas yra teisus, o mediacijoje ginčo šalys bendradarbiauja ir siekia priimti tokį sprendimą, kuris tenkina abi puses. Todėl mediacijos metu priimti sprendimai gali būti nestandartiniai, kūrybingi, kiek kitokie nei teisme – ne tokie standartiniai, nulėmiami teisės normų ir suformuoti teismų praktikos ■

Kiek laiko trunka mediacija?

Mediacijos trukmė neribojama. Ji priklauso nuo sprendžiamo konflikto sudėtingumo, sprendžiamų klausimų skaičiaus, ginčo šalių emocijų, jų geranoriškumo, ginčo šalių susitarimo dėl mediacijos trukmės, ar nereikia atlikti kokių nors papildomus veiksmus (pavyzdžiui, reikia atlikti nekilnojamojo turto vertinimą) ir pan. Taigi, priklausomai nuo aplinkybių, mediacija gali užtrukti nuo keliolikos minučių iki kelių mėnesių ar net kelerių metų. Svarbu paminėti, kad jei mediatorius nusprendžia, jog ginčo nepavyks išspręsti mediacijos būdu, jis turi teisę nutraukti mediaciją ■

Kiek kainuoja mediacija ir kas apmoka jos išlaidas?

Mediacijos paslaugos gali būti teikiamos už atlyginimą ir neatlyginamai. Kai mediacijos paslaugos teikiamos už atlyginimą, išskyrus atvejus, kai mediacijos paslaugos apmokamos iš valstybės biudžeto lėšų, mediacija pradedama tik po to, kai mediatorius raštu susitaria su ginčo šalimis dėl atlyginimo dydžio ir mokėjimo tvarkos. Paprastai mediacijos paslaugos apmokamos ginčo šalių bendrai (pavyzdžiui, per pusę), tačiau už mediacijos paslaugas gali mokėti viena iš šalių (pavyzdžiui, ta, kuri inicijavo mediacijos procesą) ■

AR NEPAVYKUS SUSITARTI PRIVALOMOJOJE MEDIACIJOJE GALIMA PABANDYTI GINČĄ SPRĘSTI TEISMINĖJE MEDIACIJOJE? AR JI MOKAMA?

Taip, ginčo šalys gali pabandyti ginčą spręsti ir tuomet, kai santuokos nutraukimo byla yra nagrinėjama jau teisme. Jei mediaciją vykdo teisėjai, kurie yra mediatoriai, ginčo šalims teisminės mediacijos paslaugos teikiamos nemokamai. Jei civilinėje byloje mediatorių iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo parenka ir skiria Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, teisminės mediacijos paslaugas apmoka Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba iš valstybės biudžeto lėšų. Šiuo atveju teisminė mediacija gali būti vykdoma iki keturių valandų. Jeigu pasibaigus šiam laikui galutinis susitarimas dėl taikaus ginčo sprendimo dar nepasiektas, ginčo šalys gali toliau savanoriškai tęsti teisminę mediaciją už savo lėšas ■

Daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos veiklą rasite:

www.LJAA.org bei asociacijos Facebook ir LinkedIn paskyrose

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS VIENO SUTUOKTINIO PRAŠYMU

Advokatė

KRISTINA UDRIENĖ

Įstatymas numato galimybę prašyti santuoką nutraukti vieno sutuoktinio prašymu, nes kartais dėl tam tikrų aplinkybių sutuoktiniai negali santuokos nutraukti bendru sutikimu ir nei vienas nekaltina kito sutuoktinio, kad jų santuoka nutrūko. Šiuo atveju santuoka nutraukiama supaprastinta tvarka, nereikia įrodinėti kito sutuoktinio kaltės. Tačiau ne visada yra ir tokios aplinkybės, kurios leidžia nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu.

PAGAL ĮSTATYMĄ NUTRAUKTI SANTUOKĄ VIENO SUTUOKTINIO PRAŠYMU GALIMA, JEIGU YRA BENT VIENA IŠ ŠIŲ SĄLYGŲ:

- ▶ sutuoktiniai gyvena skyrium (separacija) daugiau nei vienerius metus;
- ▶ vienas sutuoktinis teismo sprendimu pripažintas neveiksniu po santuokos sudarymo;
- ▶ vienas sutuoktinis teismo sprendimu pripažintas nežinia kur esančiu;
- ▶ vienas sutuoktinis atlieka laisvės atėmimo bausmę ilgiau nei vienerius metus už netyčinį nusikaltimą.

Tai reiškia, kad prašant nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu, reikės nurodyti bei teikti įrodymus, kad egzistuoja bent viena iš aukščiau minėtų aplinkybių. Todėl svarbu tinkamai suprasti ir nustatyti, ar tikrai yra sąlygos teikti vieno sutuoktinio prašymą, ar yra kitų aplinkybių, dėl kurių santuoka turėtų būti nutraukiama ne vieno sutuoktinio prašymu, o kitais pagrindais, pvz., dėl kito sutuoktinio kaltės. Taigi kiekvieną iš sąlygų aptarsime plačiau ■

SUTUOKTINIŲ GYVENIMAS SKYRIUM (SEPARACIJA)

Ši sąlyga dažnai klaidina sutuoktinius, manant, jog užtenka faktiškai daugiau nei metus negyventi kartu. Iš tiesų šiuo atveju gyvenimas skyrium (separacija) suprantamas ne kaip faktinis sutuoktinių gyvenimas skirtingose patalpose, bet kaip įstatymo nustatyta tvarka įformintas jų gyvenimas skyriumi. Tai reiškia, kad ▶

Sutuoktinis pripažintas teismo sprendimu neveiksniu po santuokos sudarymo

Įstatymas numato, kad teismo tvarka gali būti pripažintas neveiksniu fizinis asmuo, kuris dėl psichikos ir elgesio sutrikimo negali suprasti savo veiksmų tam tikroje srityje reikšmės ar jų valdyti. Jeigu po santuokos sudarymo teismas pripažino vieną iš sutuoktinių neveiksniu, toks faktas gali būti pagrindas nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu. Svarbu atkreipti dėmesį, kad neveiknumas turi būti nustatytas po santuokos sudarymo, teismo tvarka. Pripažinimas ribotai veiksniu nebus pagrindas nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu. Be to, santuoka įpareigoja sutuoktinius vienas kitu rūpintis, remti moraliai ir materialiai, todėl svarbu, kad nutraukiant santuoką nebūtų pažeisti neveiksaus asmens interesai (pvz., jis paliekamas be gyvenamosios vietos ir pan.). Teismas nustatęs, kad santuokos nutraukimas padarytų esminės turbinės ar neturtinės žalos vienam sutuoktiniui ar jų nepilnamečiams vaikams, gali atsisakyti nutraukti santuoką ■

► nors sutuoktiniai faktiškai kartu negyvena daugiau nei metus, separacijos sąlygos nebus, jeigu jų gyvenimas skyrium nėra tinkamai įformintas.

Gyvenimą skyrium gali nustatyti teismas, o nuo 2023 m. esant tam tikroms sąlygoms – ir notaras. Visais atvejais, nustatant gyvenimą skyriumi (separaciją), turi būti aptartas sutuoktinių bendro turto padalijimas, jeigu šie klausimai nenustatyti sutuoktinių vedybų sutartyje. Jeigu yra nepilnamečių vaikų, turi būti nustatyta, su kuriuo iš sutuoktinių lieka gyventi jų nepilnamečiai vaikai, taip pat išspręsti vaikų išlaikymo ir skyrium gyvenančio tėvo (motinos) dalyvavimo auklėjant nepilnamečius vaikus ir bendravimo su jais tvarkos klausimus. Taigi, apibendrinant, ši sąlyga bus įvykdyta tik tais atvejais, jeigu sutuoktinių gyvenimas skyrium tęsiasi daugiau kaip vienerius metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo arba notaro patvirtintos sutarties dėl gyvenimo skyrium pasekmių įsigaliojimo dienos. Tokiu atveju, bet kuris sutuoktinis gali reikalauti santuoką nutraukti vieno sutuoktinio prašymu ■

SUTUOKTINIS ATLIEKA LAISVĖS ATĖMIMO BAUSMĘ ILGIAU NEI VIENERIUS METUS UŽ NETYČINĮ NUSIKALTIMĄ

Šiuo atveju būtų galima nutraukti santuoką, kai sutuoktinis bausmę atlieka realiai, t. y. būdamas fiziškai laisvės atėmimo vietoje ir tai trunka ilgiau nei vienerius metus. Svarbu atkreipti dėmesį, kad pagal baudžiamąjį įstatymą visi nusikaltimai skirstomi į tyčinius ir neatsargius, todėl jeigu sutuoktinis nuteisiamas už tyčinį nusikaltimą, šiuo pagrindu nutraukti santuokos negalima. Tokiu atveju galėtų būti pagrindas nutraukti santuoką dėl to sutuoktinio kaltės, taip pat galima nutraukti santuoką abiejų sutuoktinių bendru sutarimu.

Apibendrinant, jeigu yra bent viena iš aukščiau aptartų sąlygų, galima supaprastinta tvarka nutraukti santuoką vienašališkai sutuoktiniui prašant. Tačiau, svarbu žinoti ir tai, kad kitas sutuoktinis gali pareikšti, kad santuoka nutrūko dėl prašymą padavusio sutuoktinio kaltės. Tokiu atveju teismas, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes, gali pripažinti, kad santuoka nutrūko dėl prašymą padavusio arba dėl abiejų sutuoktinių kaltės. Be to teismas gali atsisakyti nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu, jeigu tai padarytų esminės turtinės ar neturtinės žalos vienam sutuoktiniui ar jų nepilnamečiams vaikams. ►

Advokatė
KRISTINA UDRIENĖ

✉ udriene.kristina@gmail.com

☎ +370 620 48 882

📘 Kristina Udrienė

🌐 Kristina Udrienė

📷 [advokate.kristina_udriene](https://www.instagram.com/advokate.kristina_udriene)

📍 Vilnius, visa Lietuva

👉 <https://teiseslape.lt/>

- ▶ Prašymas nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu yra teikiamas teismui pagal prašymą teikiančio asmens (pareiškėjo) gyvenamąją vietą.
- ▶ Prašymas nagrinėjamas supaprastinta tvarka.
- ▶ Nereikia mokėti teismui žyminio mokesčio.

Prašyme turi būti nurodyta, dėl kurios iš aukščiau minėtų aplinkybių prašoma nutraukti santuoką. Jeigu minėtų aplinkybių nėra, nutraukti santuoką vieno sutuoktinio prašymu negalima. Tokiu atveju santuoką būtų galima nutraukti arba dėl kito sutuoktinio (arba dėl abiejų sutuoktinių) kaltės, arba abiejų sutuoktinių bendru sutikimu.

Prašymą dėl santuokos nutraukimo neveiksnaus šioje srityje sutuoktinio interesais gali paduoti jo globėjas, prokuroras arba globos ir rūpybos institucija. Ribotai veiksnus šioje srityje sutuoktinis prašymą dėl santuokos nutraukimo gali paduoti su rūpintojo sutikimu. Kai rūpintojas sutikimo neduoda, ribotai veiksnus šioje srityje asmens prašymu leidimą paduoti prašymą nutraukti santuoką gali duoti teismas. Kai vienas iš sutuoktinių yra neveiksnaus arba ribotai veiksnus, sprendžiant dėl santuokos nutraukimo globos (rūpybos) institucija privalo pateikti išvadą dėl neveiksnaus šioje srityje ar ribotai veiksnus šioje srityje sutuoktinio turtinių teisių užtikrinimo nutraukus santuoką.

Sutuoktinis teismo sprendimu pripažintas nežinia kur esančiu

Fizinį asmenį teismas gali pripažinti nežinia kur esančiu, jeigu jo gyvenamojoje vietoje vienarius metus nėra duomenų, kur jis yra. Sutuoktiniams negyvenant santuokinio gyvenimo, nepalaikant jokių ryšių, santuoka nebetenka prasmės, nes santuokos tikslas yra šeimos santykių, pagrįstų abipuse meile, pagarba, lojalumu ir pasitikėjimu, sukūrimas. Metus nežinant kur kitas sutuoktinis yra, palaikyti santuokinius ryšius nėra kaip, be to susitarti dėl santuokos nutraukimo bendru sutarimu irgi nėra galimybės, todėl esant teismo sprendimui, kuriuo sutuoktinis pripažintas nežinia kur esančiu, galima teikti prašymą dėl santuokos nutraukimo vieno prašymu. Taip pat būtų galima reikalauti santuoką nutraukti dėl kito sutuoktinio kaltės, jeigu sutuoktinis sąmoningai paliko šeimą, kad nereikėtų ja rūpintis ■

Daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos veiklą rasite:

➤ www.LJAA.org bei asociacijos Facebook ir LinkedIn paskyrose

KAIP NUSTATOMA BENDRAVIMO TVARKA SU VAIKAIS?

Advokatė, mediatorė
ASTA JAKŠTIENĖ

Kiekvienas vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nesvarbu, ar tėvai gyvena kartu, ar skyrium, bendrauti su giminaičiais, jei tai nekenkia vaiko interesams. Vaiko šeima, visų pirma, yra jo tėvai, nepriklausomai nuo jų tarpusavio santykio kvalifikavimo (sutuoktiniai, buvę sutuoktiniai, partneriai, atskirai gyvenantys asmenys ir pan.).

Remiantis įstatymu, tėvas ar motina, kurie negyvena kartu su vaiku, turi teisę ir pareigą bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant. Tiek pagal įstatymą, tiek pagal Lietuvos teismų praktiką, teismas nustato tik skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką. Tačiau tais atvejais, kada pažeidžiama vaiko teisė bendrauti su artimaisiais giminaičiais, pavyzdžiui, su vaiko seneliais, įstatyme taip pat yra nustatyta tvarka, kuria sprendžiami ginčai dėl vaiko galimybės bendrauti ir su artimaisiais giminaičiais, t. y. nustatytas artimųjų giminaičių ir vaiko bendravimo teisės priverstinio įgyvendinimo mechanizmas.

Skyrium gyvenančio tėvo ar motinos bendravimo su vaiku tvarka gali būti nustatoma vaiko tėvų bendru susitarimu arba teismo sprendimu.

Kai bendravimo tvarka nustatoma vaiko tėvų bendru sutarimu, tokį susitarimą reikėtų įforminti raštu ir pateikti tvirtinti teismui – tokiu atveju, jeigu ateityje bus pažeista skyrium gyvenančio vaiko tėvo ar motinos teisė bendrauti su vaiku, teismo patvirtintą bendravimo su vaiku tvarką būtų galima įgyvendinti priverstine tvarka, pasitelkiant antstolį. Taip pat vaiko tėvas ar motina, su kuriuo gyvena vaikas, iš anksto žinos suderintą bendravimo tvarką ir, tikėtina, jos laikysis, siekdamas nepažeisti vaiko teisės bendrauti su skyrium gyvenančiu tėvu ar motina. ▶

Advokatė, mediatorė
ASTA JAKŠTIENĖ

✉ advokate.asta.jakstiene@gmail.com

☎ +370 699 88 189

f JLegis

in JLegis

📍 Klaipėda, Šilalė. Paslaugos teikiamos ir nuotoliniu būdu.

👉 www.jlegis.lt

► Kai tėvai nesusitaria dėl skyrium gyvenančio tėvo ar motinos dalyvavimo auklėjant vaiką ir bendravimo su juo, bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarką nustato teismas. Tėvas ar motina, su kuriuo gyvena vaikas ir (ar) su kuriuo teismo sprendimu nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, turi nekliudyti antrajam iš tėvų bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant. Šios pareigos nevykdymas laikomas piktnaudžiavimu tėvų valdžia, už kurį tėvas (motina) atsako įstatymų nustatyta tvarka.

Tiek sutartimi, tiek teismo sprendimu nustatyta bendravimo tvarka gali būti keičiama ir ne kartą, iki kol vaikas sulauks pilnametystės amžiaus. Siekiant pakeisti bendravimo tvarką, vaiko tėvai gali bendru sutarimu sudaryti naują sutartį ir vėl pateikti ją teismui tvirtinti, o, tėvams nepavykus susitarti, vienas iš tėvų gali kreiptis į teismą su ieškiniu dėl bendravimo tvarkos pakeitimo. Bendravimo tvarka privalo būti keičiama, kada pasikeičia vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, pavyzdžiui, pasikeičia miestas, kuriame gyvena vaikas, arba netgi valstybė. Tokiu atveju būtina nustatyti naują bendravimo tvarką arba atlikti bendravimo tvarkos pakeitimus (papildymus) aukščiau nurodyta tvarka.

Svarbu žinoti, kad visais atvejais, kada dėl bendravimo tvarkos nustatymo arba dėl jos pakeitimo tarp tėvų kyla ginčas ir vienas iš vaiko tėvų ketina kreiptis į teismą su ieškiniu, toks ginčas laikomas šeimos ginču, kuriam išspręsti būtina visų pirma pasinaudoti privalomąja ikiteismine mediacija ■

Bendravimo tvarka gali būti keičiama ir ne kartą, iki kol vaikas sulauks pilnametystės, tėvams sudarant naują sutartį ir pateikiant ją tvirtinti teismui, o, tėvams nepavykus susitarti, vienas iš tėvų gali kreiptis į teismą su ieškiniu dėl bendravimo tvarkos pakeitimo.

KAS TURI BŪTI NURODYTA BENDRAVIMO TVARKOJE?

Bendravimo tvarkoje reikėtų nurodyti, pirma, skyrium gyvenančio vaiko tėvo ar motinos bendravimo su vaiku einamosiomis savaitės dienomis ir savaitgaliais tvarką, pavyzdžiui, kiekvienos savaitės trečiadienį ir kas antrą savaitgalį nuo šeštadienio iki sekmadienio. Turėtų būti nurodytas konkretus vaiko paėmimo ir grąžinimo laikas. Visais atvejais turi būti atsižvelgiama į vaiko užimtumą ugdymo įstaigoje, nes negali būti pažeista vaiko teisė į švietimą.

Jeigu skyrium gyvenantis vaiko tėvas ar motina yra išvykęs į užsienį, tokiu atveju tvarkoje nurodoma, kad bendravimas vyks nuotoliniu būdu, pavyzdžiui, telefonu ar per pranešimų ir skambinimo programas, tokias kaip Viber ir kt. Gali būti nurodomos konkrečios dienos ir konkretus laikas, kada vaikui bus skambinama. Vaiko tėvas ar motina, su kuriuo vaikas nuolat gyvena, bendravimo tvarkoje gali būti papildomai įpareigoti užtikrinti, kad vaikas nustatytu laiku būtų ryšio zonoje, greta vaiko nebūtų trečiųjų asmenų ir pan.

Antra, bendravimo tvarkoje reikėtų nurodyti skyrium gyvenančio vaiko tėvo ar motinos bendravimo su vaiku metų švenčių ►

► dienomis, per vaiko gimimo dieną, skyrium gyvenančio vaiko tėvo ar motinos gimimo dieną. Siūlome atskirai pažymėti, kad bendravimas su vaiku nurodytu laiku turi pirmumo teisę prieš bendravimo su vaiku tvarką einamosiomis savaitės dienomis ir savaitgaliais. Vaiko tėvai gali aptarti vaiko gimtadienio šventimo tvarką, numatydami, pavyzdžiui, kad poriniais metais su vaiku jo gimtadienį švenčia vaiko tėvas, o neporiniais metais – vaiko mama, arba numatydami, kad poriniais metais vaiko gimtadienį organizuoja vaiko tėvas ir į jį pakviečia vaiko mamą bei vaiko artimuosius giminaičius iš vaiko mamos pusės, o neporiniais metais – vaiko mama.

Trečia, bendravimo tvarkoje reikėtų numatyti bendravimo su vaiku kasmetinių atostogų laiku tvarką, tačiau visais atvejais turi būti paisoma mokyklinių atostogų laiko, jeigu vaikas yra mokyklinio amžiaus. Gali būti nustatytas bendravimas su vaiku per visas vaikų mokyklines atostogas (rudens, žiemos, papildomas žiemos, pavasario, vasaros) arba tik vasaros atostogų laiku, nurodant konkrečią su skyrium gyvenančiu tėvu ar motina arba su abiem vaiko tėvais praleidžiamą atostogų trukmę. Vėlgi, kad ateityje tarp tėvų nekiltų ginčų, galima būtų numatyti, jog pirmenybės teisė atostogauti su vaiku tenka tam vaiko tėvui ar motinai, kuris pirmas praneš apie su vaiku suplanuotas atostogas.

Bendravimo tvarkoje gali būti numatytas ir pereinamasis laikotarpis, jeigu jis būtinas, pavyzdžiui, tais atvejais, kada ilgą laiką nevyko bendravimas su vaiku ir jo ryšys su skyrium gyvenančiu tėvu ar motina nutrūko arba iš esmės susilpnėjo.

Ketvirta, bendravimo tvarkoje gali būti nustatytos ir kitos sąlygos, tokios kaip, pavyzdžiui, sprendimų dėl vaiko krikštijimo, pirmosios komunijos priėmimo tvarka, informavimo apie vaiko sveikatą, apie ugdymo įstaigos, būrelių parinkimą, pakeitimą, informavimo apie vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimą Lietuvos Respublikos teritorijoje ir už jos ribų tvarka, kt.

Penkta, bendravimo tvarkoje gali būti numatytas ir pereinamasis laikotarpis, jeigu jis būtinas, pavyzdžiui, tais atvejais, kada

ilgą laiką nevyko bendravimas su vaiku ir jo ryšys su skyrium gyvenančiu tėvu ar motina nutrūko arba iš esmės susilpnėjo. Pereinamasis laikotarpis gali būti nustatomas ir tais atvejais, kada vaikas yra mažas, pavyzdžiui, kelių mėnesių kūdikis, kuriam augant, keičiasi ir bendravimo su juo tvarka. Tokiu atveju gali būti nustatomi keli bendravimo etapai, priklausomai nuo vaiko amžiaus, pavyzdžiui, iki 24 mėnesių amžiaus; nuo 24 mėnesių amžiaus iki 36 mėnesių amžiaus; ir pan. ■

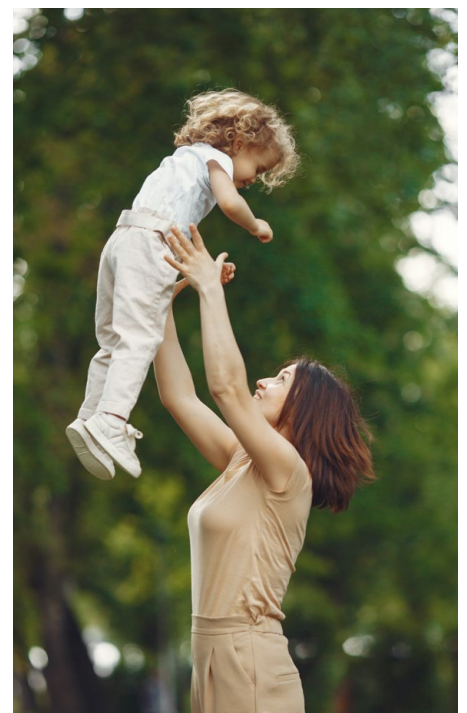
AR GALI BŪTI NUSTATYTA BENDRAVIMO SU VAIKU TVARKA, PAGAL KURIĄ ABU TĖVAI PRALEISTŲ SU VAIKU VIENODAI LAIKO („50:50 PROCENTŲ LAIKO“ MODELIS)?

Tėvų bendru susitarimu gali būti nustatyta tokia bendravimo tvarka, pagal kurią abu tėvai praleistų su vaiku vienodai laiko – 50 procentų laiko kiekvienas iš tėvų, pavyzdžiui, vieną savaitę vaikas gyventų pas tėvą, kitą savaitę – pas motiną, nustatant konkrečią savaitės dieną ir laiką, kada vaikas paimamas ir gražinamas. Jei vaikas yra mokyklinio amžiaus, rekomenduojama vaiko paėmimo ir gražinimo diena yra penktadienis, pasibaigus ugdymo laikui, taip sudarant galimybę vaikui pasikeitusioje aplinkoje tinkamai pasiruošti ateinančiai savaičiai. Nerekomenduotina nustatyti bendravimo tvarką kas antrą dieną, nes pagal Lietuvos teismų praktiką vaikui būtina stabili namų aplinka, dienos (poilsio) režimas, kurių užtikrinimas būtų beveik neįmanomas, vaikui kas antrą dieną gyvenant skirtinguose namuose.

Jeigu vienas iš vaiko tėvų prieštarauja „50:50 procentų laiko“ modelio nustatymui, yra galimybė tokią bendravimo tvarką nustatyti teismo tvarka. Tiesa, teismas gali nustatyti tokią bendravimo tvarką tik konstatavęs, jog būtent ji geriausiai atitinka vaiko interesus, dėl ko reikšmingomis tampa tokios aplinkybės, kaip kad: vaiko amžius, vaiko nuomonė, jeigu vaikas geba ją suformuluoti ir išreikšti, kiekvieno iš vaiko tėvų gyvenamoji vieta (atstumas tarp jų ir susisiekimo galimybės), vaiko ugdymo įstaigų vieta (atstumas tarp jų ir kiekvieno iš tėvų gyvenamosios vietos), vaiko socialiniai ryšiai su kiekvieno iš tėvų gyvenamosiose vietose ar šalia jų gyvenančiais kitais asmenimis, kiekvieno iš tėvų užimtumas, jų galimybė pristatyti vaiką į ugdymo įstaigas ir paimiti iš jų bei kt.

Minimalus bendravimas gali būti nustatomas tik tuomet, jei nuolatinis maksimalus bendravimas kenkia vaiko interesams. Tačiau tai nereiškia, kad, nesant priežasčių riboti skyrium gyvenančio tėvo ar motinos dalyvavimą auklėjant vaiką, teismas visais atvejais privalo nustatyti tokią skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką, pagal kurią vaiko praleidžiamas laikas su abiem tėvais būtų vienodas. Pažymėtina, kad Lietuvos teismų praktikoje laikomasi pozicijos, jog teismo nustatoma skyrium gyvenančio tėvo ar motinos bendravimo su vaiku tvarka pirmiausia turėtų būti orientuojama į maksimalų laiką, kurį vaikas praleidžia su kiekvienu iš tėvų savaitgaliais, švenčių dienomis ir atostogų metu, suvienodinimą bei tam tikro laiko, kurį vaikas galėtų bendrauti su skyrium gyvenančiu tėvu ar motina darbo dienomis, nepakenkiant normaliam vaiko dienos režimui, nustatymą. Todėl galima sakyti, kad Lietuvos teismų praktika dar nėra vienareikšmiškai palanki vaiko tėvui ar motinai, pageidaujanti „50:50 procentų laiko“ modelio nustatymo bendravimo tvarkoje ■

Tėvų bendru susitarimu gali būti nustatyta tokia bendravimo tvarka, pagal kurią abu tėvai praleistų su vaiku vienodai laiko – 50:50 procentų laiko kiekvienas iš tėvų, pavyzdžiui, vieną savaitę vaikas gyventų pas tėvą, kitą savaitę – pas motiną, nustatant konkrečią savaitės dieną ir laiką, kada vaikas paimamas ir gražinamas.

NETURTINĖS ŽALOS ATLYGINIMAS NUTRAUKIANT SANTUOKĄ

Advokatė
**SANDRA MARCINKĖNAITĖ-
VENSKIENĖ**

✉ sandra.marcink@gmail.com

☎ +370 614 46 268

📘 Sandra Marcinkėnaitė-
Venskienė

📍 Ukmergė, visa Lietuva

Tuokdamiesi būsimi sutuoktiniai įsivaizduoja, jog santykiai šeimoje bus grindžiami abipuse meile, pagarba, lojalumu ir pasitikėjimu. Deja, ne visoms poroms pavyksta sukurti darnius šeiminius saitus, santuokos yra nutraukiamos, o dėl jų iširimo neretai sutuoktiniai kaltina vienas kitą ir reikalauja atlyginti neturtinę žalą (dar kitaip vadinamą moralinę žalą).

Neturtinės žalos atlyginimo klausimas, kaip santuokos nutraukimo pasekmė, sprendžiamas tik tuomet, kai santuoka nutraukiama dėl kito sutuoktinio kaltės. Įstatymas numato, jog sutuoktinis turi teisę reikalauti iš kalto dėl santuokos nutraukimo sutuoktinio atlyginti neturtinę žalą, padarytą dėl santuokos nutraukimo. Teismas savo iniciatyva neturtinės žalos nepriteisia, nors ir konstatuoja, jog dėl santuokos iširimo kaltas tik vienas sutuoktinis. Taigi, reikalavimas priteisti šią žalą turi būti suformuotas ieškinyje (arba priešieškinyje, jei kita šalis jau yra pateikusi ieškinį teismui). Pažymėtina, neturtinės žalos atlyginimo klausimas nesprensdžiamas, jei teismas, išnagrinėjęs bylos aplinkybes, pripažįsta, kad santuoka iširo dėl abiejų sutuoktinių kaltės.

Įstatyme neturtinė žala apibrėžta kaip asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo

galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. Norint iš kito sutuoktinio prisiteisti neturtinės žalos kompensaciją, turi būti nustatyta ne tik pati žala (pvz., nemiga, nerimas, depresija ir pan.), bet ir neteisėti veiksmai (pvz., smurtas, neištikimybė), priežastinis ryšys tarp jų, ir kito sutuoktinio kaltė.

Teismų praktikoje neturtinė žala santuokos nutraukimo atveju aiškinama, kaip dėl neteisėtų ir / ar amoralių sutuoktinio veiksmų, kuriais pasireiškė jo santuokinių pareigų pažeidimas ▶

► bei kaltė, ir kurie sąlygojo santuokos iširimą, atsiradę ir kito sutuoktinio jaučiami dvasiniai išgyvenimai, kančios, psichinis ar / ir fizinis skausmas, moralinis sukrėtimas, psichologinis smūgis, emocinė depresija, nepatogumai, pažeminimas tiek paties sutuoktinio, kitų šeimos narių, tiek aplinkinių akyse, garbės ir orumo sumenkinimas, sutuoktinio vertės sutrypimas, reputacijos pablogėjimas, visuomeninio vertinimo pasikeitimas ir kiti neigiami nematerialaus pobūdžio jautimai bei pasikeitimai darbinėje, visuomeninėje, šeimyninėje, dvasinėje gyvenimo sferose.

Neturtinė žala pasireiškia nenaudinga asmeniui poveikiu, kuris yra nepalankus, nepriimtinas ir bet kurio protingo asmens, gyvenančio santuokoje, požiūriu neturi būti daromas. Iš teismuose nagrinėjamų bylų matyti, jog dažniausiai sutuoktiniui neturtinę žalą sukelia kito sutuoktinio fizinis ir psichinis smurtas, besaikis alkoholio (narkotikų) vartojimas, rodoma nepagarba, nuolatinis nuvertinimas ir žeminimas, neištikimybė, finansinio pranašumo demonstravimas, visiškas nesirūpinimas šeima, nepilnamečiais vaikais ir pan. ■

SUTUOKTINIO PRADĖTAS SKYRYBŲ PROCESAS MAN KELIA STRESĄ, NEMIGĄ. AR GALIU PRAŠYTI UŽ TAI NETURTINĖS ŽALOS ATLYGINIMO?

Psichologų tyrimai patvirtina, kad žmonėms skyrybos streso skalėje užima antrą vietą po artimo asmens mirties. Taigi, nenuostabu, jog prasidėjęs santuokos nutraukimo procesas sužadina ne pačias maloniausias patirtis. Vis tik teismų praktikoje neturtinė žala nepriteisiama, jei ji patiriama dėl vykstančių skyrybų. Kad ir koks ilgas, sudėtingas ir daug įtampos keliantis bebūtų santuokos nutraukimas (o toks pasitaiko dažnai, ypač, kai keliami kaltės klausimai), neturtinė žala priteisiama tik iš kaltu dėl santuokos nutraukimo pripažin-

to sutuoktinio už kito (nekaltojo) sutuoktinio per santuokinį gyvenimą patirtas emocines kančias, kartais ir fizinį skausmą, neigiamus išgyvenimus ir pan. ■

Pagal kokius kriterijus teismas nustato neturtinės žalos dydį?

Teismas, sprenddamas klausimą dėl neturtinės žalos dydžio, vadovaujasi įstatyme numatytais bendraisiais neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijais, kurie yra: kilusios pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis, ir kt. bylai reikšmingos aplinkybės, sąžiningumo, teisingumo, protingumo kriterijai. Šiais kriterijais teismas vadovaujasi visose bylose, kai sprendžia neturtinės žalos atlyginimo klausimą.

Santuokos nutraukimo bylose teismai, parinkdami priteistinos neturtinės žalos dydį, be aukščiau nurodytų kriterijų atsižvelgia ir į tokias aplinkybes, kaip santuokos trukmė, sutuoktinių amžius, santuokos iširimo priežastys ir aplinkybės, neturtinės žalos prašančio sutuoktinio išgyvenimų pobūdis, kaltojo sutuoktinio auginamų vaikų skaičius, ir pan. Kuo svarbesnė vertybė (pvz., sveikata) buvo pažeista, kuo liko ryškesnės neigiamos pasekmės, tuo priteistinos neturtinės žalos dydis bus didesnis ■

Kaip įrodyti patirtą neturtinę žalą?

Neturtinės žalos fakto įrodinėjimo našta tenka nukentėjusiam asmeniui. Kreipiantis į teismą dėl santuokos nutraukimo dėl sutuoktinio kaltės ir prašant priteisti neturtinę žalą, nepakanka ieškinyje nurodyti, kad atitinkami sutuoktinio veiksmai (pvz., smurtas, neištikimybė ir pan.) ar neveikimas (pvz., šeimos neišlaikymas, nesirūpinimas šeima ir pan.) sukėlė sunkius dvasinius išgyvenimus, nuolatinę emocinę įtampą, stresą, lėmė pablogėjusią sveikatą ir pan., bet reikia pridėti ir tai patvirtinančius duomenis. Paprastai į bylas yra pateikiama sužaloto sutuoktinio medicininiai duomenys, specialistų ar ekspertų išvados, psichologo pažymos ir pan. Iš esmės patirtos neturtinės žalos faktas gali būti įrodinėjamas visais įstatymo leidžiamais įrodymais (liudytojų parodymai, paties sutuoktinio paaiškinimai, rašytiniai įrodymai ir pan.) ■

KOKIO DYDŽIO NETURTINĖS ŽALOS ATLYGINIMĄ GALIU PRAŠYTI PRITEISTI?

Savo esme neturtinės žalos atlyginimas yra kompensacija sutuoktiniui už jo patirtus neigiamus išgyvenimus, dvasinę skriaudą ir pan. Todėl tik pats sutuoktinis, reikšdamas ieškininį reikalavimą atlyginti neturtinę žalą santuokos nutraukimo byloje, gali nuspręsti, kokia pinigine suma galima bent iš dalies kompensuoti jo neturtinio pobūdžio praradimus. Įstatymuose nėra nustatytas minimalus ar maksimalus priteistinos neturtinės žalos dydis santuokos nutraukimo atveju.

Pagal formuojamą teismų praktiką neturtinė žala – tai bendrieji nuostoliai, kurių konkretus dydis nėra įrodinėjamas, jis kiekvienu konkrečiu atveju nustatomas nagrinėjamoje byloje. Taigi, neturtinės žalos dydį nustato teismas, vadovaudamasis įstatyme nustatytais kriterijais ir pagal bylos aplinkybes atsižvelgdamas į jau suformuotą teismų praktiką. Kiekviena santuokos nutraukimo byla, kurioje prašoma kompensuoti už patirtą dvasinę skriaudą, yra vis kitokia, todėl ir priteisiamos neturtinės žalos dydžiai nėra vieniodi, pvz., teismas 2020 m. byloje iš sutuoktinio už jo nevienkartinius smurto prieš sutuoktinę atvejus priteisė pastarajai 1 000 Eur dydžio kompensaciją, 2018 m. byloje už sutuoktinio neištikimybę ieškovė taip pat gavo 1 000 Eur piniginę satisfakciją, 2021 m. kasacinis teismas pritarė žemesnių instancijų teismams ir paliko sutuoktinei priteistą 3 000 Eur neturtinę žalą ■

Daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos veiklą rasite:

➡ www.LJAA.org bei asociacijos Facebook ir LinkedIn paskyrose

SUTUOKTINIŲ TURTO PADALIJIMAS

Advokato padėjėja
INGA ŠTRIMAITIENĖ

Nutraukiant santuoką, vienas iš svarbiausių spęstinių klausimų – sutuoktinių turto padalijimas. Bendroji taisyklė yra ta, jog visas turtas, sutuoktinių įgytas po santuokos sudarymo, yra jų bendroji nuosavybė ir priklauso kiekvienam jų lygiomis dalimis.

BENDRU SUTUOKTINIŲ TURTU PRIPAŽĪSTAMA:

- ▶ turtas, įgytas po santuokos sudarymo abiejų sutuoktinių ar vieno jų vardu;
- ▶ pajamos, gautos iš sutuoktinio asmeninio turto (pvz., nuomos mokestis už asmeninį nuomojamą būstą);
- ▶ pajamos, gautos iš abiejų sutuoktinių veiklos, taip pat ir gautos iš vieno sutuoktinio veiklos (pvz., pajamos, gautos iš sutuoktinių bendro ar vieno iš jų ūkio);
- ▶ įmonė ir iš jos veiklos (arba kitokio verslo) gaunamos pajamos, jeigu verslu abu sutuoktiniai pradėjo verstis po santuokos sudarymo. Jeigu įmonė įsteigta iki santuokos sudarymo, bendru turto pripažįstamos pajamos, santuokos metu gautos iš įmonės (verslo) veiklos bei įmonės (verslo) vertės padidėjimas;
- ▶ darbo užmokestis, pajamos iš intelektualios veiklos, dividendai, taip pat pensijos, pašalpos bei kitokios išmokos, išskyrus tikslinės paskirties išmokos (žalos, padarytos dėl sveikatos sužalojimo, taip pat neturtinės žalos atlyginimas, gauta tikslinė materialinė parama, skirta tik vienam sutuoktiniui, ir kita).

Dalijant sutuoktinių turtą, yra sudaromas turto balansas. Pirmiausiai nustatomas bendras sutuoktinių turtas ir kiekvieno sutuoktinio asmeninis turtas: yra sudaromas turimo turto sąrašas, nurodant turto rinkos vertę.

Iš bendro sutuoktinių turto turi būti sumokamos (priteisiamos) skolos, kurių mokėjimo terminas yra suėjęs. Jeigu dar nėra suėjęs terminas skoloms atiduoti, tai tų skolų suma atimama iš bendros sumos, kurią sudaro viso sutuoktinių bendro turto vertė. Jeigu atskaičius skolas paaiškėja, kad liko bendro turto, šis turtas ir padalijamas sutuoktiniams lygiomis dalimis. Pvz., jeigu sutuoktiniai turi 100 000 Eur vertės namą, tačiau yra gautas būsto kreditas, kurio neišmokėta ▶

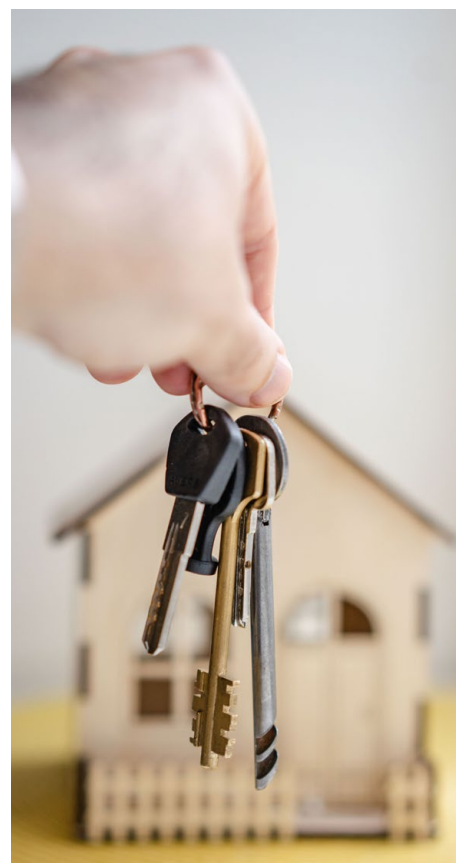
Advokato padėjėja
INGA ŠTRIMAITIENĖ

✉ strimaitiene.inga@gmail.com

☎ +370 647 80 574

in Inga Štrimaitienė

📍 Kaunas, visa Lietuva

Momentas, iki kurio dalijamas įgytas turtas

Teismo sprendimu padalijamas turtas, kurį kaip bendrąją nuosavybę sutuoktiniai įgijo iki bylos iškėlimo dienos arba iki teismo sprendimo priėmimo dienos.

Vieno sutuoktinio prašymu teismas gali nustatyti, kad dalijamas tik turtas, bendrai įgytas iki tada, kai sutuoktiniai pradėjo gyventi atskirai, taigi, gali būti dalijamas tik toks turtas, kuris įgytas iki to momento kol sutuoktiniai kartu gyveno ir vedė šeiminių gyvenimą ■

Kaip dalijamas turtas, jeigu sutuoktiniai yra pasirašę vedybų sutartį?

Vedybų sutartis yra sutuoktinių susitarimas, nustatantis jų turtines teises ir pareigas santuokos metu, taip pat po santuokos nutraukimo ar gyvenant skyrium. Tokiu atveju, kuomet yra sudaryta vedybų sutartis, santuokos nutraukimo atveju, turtas dalijamas atsižvelgiant į sudarytos vedybų sutarties nuostatas ■

► suma sudaro 60 000 Eur, tokiu atveju dalintino turto vertė sudaro 40 000 Eur (taigi, kiekvienam sutuoktiniui tenkanti turto dalis sudaro po 20 000 Eur). Tokiu atveju namas (100 000 Eur) bei kredito likutis (60 000 Eur) gali būti priteisiamas vienam sutuoktiniui, kartu jį įpareigojant kitam sutuoktiniui išmokėti kompensaciją už jo dalį (20 000 Eur). Turtas bei likęs įsiskolinimas gali būti priteisiamas ir kitokia tvarka, priklausomai, kokius reikalavimus teisme bus pareiškę sutuoktiniai.

Svarbu tai, jog dalijamo bendro turto vertė nustatoma ne pagal turto įsigijimo kainą, tačiau pagal turto rinkos kainas, kurios galioja teismui priimant sprendimą nutraukti santuoką.

Stengiamasi turtą padalyti natūra, atsižvelgiant į jo vertę ir abiejų sutuoktinių bendro turto dalis, jeigu galima taip padalyti. Jeigu natūra abiem sutuoktiniams turto padalyti negalima, turtas natūra priteisiamas vienam sutuoktiniui, kartu jį įpareigojant kompensuoti antram sutuoktiniui jo dalį pinigais. Parenkant turto padalijimo būdą ir padalijant turtą natūra, atsižvelgiama į nepilnamečių vaikų interesus, vieno sutuoktinio sveikatos būklę ar turtinę padėtį arba kitas svarbias aplinkybes.

Jeigu sutuoktiniui priteisto turto vertė viršija jo dalį iš bendro turto, tai šis sutuoktinis privalo kitam sutuoktiniui išmokėti kompensaciją ■

AR TURTA, KURIS YRA ASMENINE NUOSAVYBE GALI BŪTI PRIPAŽINTAS BENDRAJA SUTUOKTINIŲ NUOSAVYBE?

Taip, turtas, kuris yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė, gali būti teismo pripažintas sutuoktinių bendrąja nuosavybe, tačiau tik tokiu atveju, jeigu nustatoma, kad santuokos metu šis turtas buvo iš esmės pagerintas sutuoktinių bendromis lėšomis arba kito sutuoktinio lėšomis ar darbu (pvz. asmeninės nuosavybės butui kito sutuoktinio lėšomis buvo atliktas kapitalinis remontas, rekonstrukcija, pertvarkymas ir kita; atliktiems pagerinimams ir jų sumai įrodyti reikalingos sutartys, sąskaitos, kvitai ir t. t.).

Jeigu perkant turtą savo asmeniniams poreikiams tenkinti yra panaudojamos ir bendros sutuoktinių lėšos, teismas įsigytą turtą gali pripažinti bendrąja sutuoktinių nuosavybe, jeigu bendros lėšos viršijo panaudotas lėšas, kurios yra asmeninė sutuoktinio nuosavybė ■

Koks turtas nedalijamas nutraukiant santuoką?

Nedalijami daiktai, skirti nepilnamečių vaikų poreikiams tenkinti (vaikų baldai, rūbai ir pan.), taip pat sutuoktinių drabužiai, asmeninio naudojimo daiktai, jų asmeninės neturtinės teisės ir turtinės teisės, susijusios tik su sutuoktinio asmeniu.

Turtas, skirtas nepilnamečių vaikų poreikiams tenkinti, yra perduodamas neišieškant kompensacijos tam sutuoktiniui, su kuriuo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai, o kitas asmeninio pobūdžio turtas – vienam ir kitam sutuoktiniui ■

Ar santuokos nutraukimo atveju gali būti dalijamos privačiame pensijų fonde sukauptos lėšos?

Jeigu privatus pensijų fondas yra sukauptas iš bendrų sutuoktinių lėšų, santuokos nutraukimo atveju kitas sutuoktinis turi teisę reikalauti, kad jam būtų pripažinta teisė į pusę šio pensijos fondo lėšų ■

AR SUTUOKTINIS, KURIS PANAUDOJO SAVO ASMENINES LĖŠAS BENDRAM TURTUI ĮSIGYTI, TURI TEISĘ Į KOMPENSACIJĄ?

Sutuoktinis turi teisę į kompensaciją, kai turtui, kuris yra bendroji sutuoktinių nuosavybė, įsigyti buvo panaudotos ir asmeninės to sutuoktinio lėšos. Pvz., įsigyjant namą buvo panaudotos ne tik bendros lėšos, tačiau ir vieno sutuoktinio paveldėtos lėšos – tokiu atveju šis sutuoktinis turi teisę reikalauti išmokėti jam kompensaciją už panaudotas jo asmenines lėšas.

Taip pat, jeigu prijungus turtą, kuris yra sutuoktinio asmeninė nuosavybė, padidėjo turto, kuris yra bendroji sutuoktinių nuosavybė, vertė, tai sutuoktinis, dėl kurio asmenine nuosavybe esančio turto padidėjo turto vertė, turi teisę gauti kompensaciją iš bendro turto. Numatytos kompensacijos priteisiamos nutraukiant santuoką ■

ASMENINE SUTUOKTINIŲ NUOSAVYBE PRIPAŽĪSTAMAS TURTAS:

- ▶ turtas, įgytas iki santuokos sudarymo;
- ▶ dovanotas ar jo paveldėtas po santuokos sudarymo turtas, nebent būtų nurodyta, kad turtas dovanojamas ar paveldimas kaip bendroji nuosavybė;
- ▶ asmeninio naudojimo daiktai (avalynė, drabužiai, profesinės veiklos įrankiai);
- ▶ intelektinės ir pramoninės nuosavybės teisės, išskyrus pajamas, gaunamas iš intelektinės veiklos;
- ▶ lėšos ir daiktai, reikalingi asmeniniam sutuoktinio verslui;
- ▶ žalos atlyginimas ar kitokia kompensacija už žalą, padarytą dėl sveikatos sužalojimo, ir neturtinę žalą; tikslinė materialinė parama ir kitokios išmokos, išimtinai susijusios tik su jas gavusio sutuoktinio asmeniu;
- ▶ sutuoktinio įgytas turtas už asmenines lėšas arba lėšas, gautas realizavus jo asmenine nuosavybe esantį turtą.

Svarbu tai, jog bet koks turtas, įgytas santuokos metu yra laikomas sutuoktinių bendrąja nuosavybe, o siekiant, kad tam tikras turtas būtų laikomas asmenine nuosavybe, yra būtina tai įrodyti rašytiniais įrodymais, pvz., pateikiant sudarytas sutartis, išrašus, kitokius dokumentus ■

KADA GALI BŪTI NUKRYPSTAMA NUO SUTUOKTINIŲ BENDRO TURTO LYGIŲ DALIŲ PRINCIPŲ?

Teismas, atsižvelgdamas į nepilnamečių vaikų interesus, vieno sutuoktinio sveikatos būklę ar jo turtinę padėtį arba kitas svarbias aplinkybes, gali nukrypti nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo ir priteisti vienam sutuoktiniui didesnę turto dalį, pvz. teismas gali turtą padalyti ne po lygiai, bet pvz. sveikatos problemų turinčiam sutuoktiniui priteisti $\frac{2}{3}$ dalis turto, o kitam sutuoktiniui $\frac{1}{3}$ dalį turto.

Sutuoktinio, kuris privalo mokėti išlaikymą kitam sutuoktiniui, dalis iš bendro turto gali būti mažinama išlaikymo suma, jeigu išlaikymas yra priteisiamas nustatyto dydžio vienkartinę pinigų suma ar priteisiamas tam tikras turtas.

Jeigu ne daugiau kaip prieš metus iki turto padalijimo bylos išskėlimo vienas sutuoktinis be kito sutuoktinio sutikimo sumažino turto, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, vertę, dalį jo padovanodamas arba juo padidindamas savo asmeninę nuosavybę, tai, nustatant sutuoktinių bendro turto dalis, tokio sutuoktinio dalis gali būti mažinama prarasto bendro turto verte. Pvz., jeigu vienas sutuoktinis pardavė bendrą automobilį, o pinigus panaudojo savo asmeniniams poreikiams, tokiu atveju, kitas sutuoktinis turi teisę reikalauti, kad dalijant turtą, automobilį pardavusio sutuoktinio dalis būtų mažinama.

Vieno sutuoktinio dalis iš bendro turto taip pat gali būti sumažinama šeimos negautų pajamų suma, kurių šeima negavo dėl sutuoktinio aplaidumo arba kurias jis nuslėpė nuo šeimos ir naudojo savo asmeniniams poreikiams tenkinti. Terminas, už kurį apskaičiuojamos tokios negautos pajamos, negali būti ilgesnis nei paskutiniai penkeri metai iki turto padalijimo bylos išskėlimo ■

Ar turtas, kuris yra asmeninė nuosavybė, gali būti priskirtas bendrajai jungtinei nuosavybei?

Kaip minėta, bendroji taisyklė yra ta, jog turtas, įgytas santuokos metu, yra laikomas bendru. Tuo tarpu siekiant, kad tam tikras turtas būtų pripažintas asmenine nuosavybe, reikia tai įrodyti.

Visgi, yra įmanoma, jog asmeninis turtas būtų pripažintas bendrąja nuosavybe. Tai galima nusistatyti patiems sutuoktiniams vedybų sutartyje. Tokie susitarimai draudžiami, jeigu tai pakenktų sutuoktinio kreditoriams (pvz., jeigu sutuoktiniai vedybų sutartimi nustatytų, jog visas vieno sutuoktinio asmeninis turtas yra laikomas bendru sutuoktinių turtu ir tokiu būdu būtų išvengiama vieno sutuoktinio skolų padengimo). Jeigu dėl tokio sutuoktinių susitarimo kreditoriaus reikalavimas nebepali būti visiškai patenkinamas iš asmeninio sutuoktinio turto, išieškoma iš bendro turto sutuoktinio dalies ■

Daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos veiklą rasite:

➔ www.LJAA.org bei asociacijos Facebook ir LinkedIn paskyrose

FAKTINIS SANTUOKOS NUTRAUKIMO MOMENTAS. AR GALIMA JĮ PAANKSTINTI?

Advokato padėjėja
SNIEGUOLĖ MICEIKAITĖ

Sutuoktinių turtinės teisės ir pareigos yra lygios, o tai reiškia, kad kiekvieno iš sutuoktinių gaunamos pajamos, įgytas turtas yra bendras, nes susituokus nieko nebelieka „mano“ ar „tavo“, kadangi viskas tampa „mūsų“. Net jei vienas sutuoktinių uždirba pajamas, perka turtą, o kitas nedirba, prižiūri vaikus, tvarko buitį ar atlieka kitas funkcijas, negauna jokių pajamų, apie santuokoje įgytą turtą reikia kalbėti kaip apie įgytą bendrai lygiomis dalimis. Taigi ir pareigos vykdyti įsipareigojimus kreditoriams, mokėti komunalinius mokesčius, prisidėti prie šeimos biudžeto ir kiti įsipareigojimai yra bendros abiem sutuoktiniams. Atskirti turtines teises ir pareigas iki santuokos galima sudarius ikivedybinę sutartį, o santuokos metu – sudarius vedybų sutartį. Jei ikivedybinės ar vedybų sutarties nėra, tokiu atveju, reikia kalbėti apie viską, kas bendra.

Įstatymas numato, kad santuokos nutraukimas sutuoktinių turtinėms teisėms teises pasekmes sukelia nuo santuokos nutraukimo bylos iškėlimo teisme dienos arba nuo notaro patvirtintos sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių įsigaliojimo dienos. Taigi, dažniausiai yra laikoma, kad sutuoktiniai nustoja tvarkyti bendrą ūkį, nebekuria bendrosios jungtinės nuosavybės nuo tada, kai teisme yra priimamas ieškinys ar santuokos nutraukimo dokumentai abiejų sutuoktinių bendru sutarimu, arba kai įsigalioja notaro patvirtinta sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių.

Tačiau ne visada kreipimasis į teismą ar notaro patvirtintos sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių įsigaliojimas sutampa su faktiniu santuokos iširimu, nes neretai susiklosto faktinės aplinkybės, kad sutuoktiniai jau kuris laikas negyvena santuokinio gyvenimo, tačiau įforminti ištuoką delsia ar to nedaro dėl kokių nors kitų priežasčių. Todėl tokiais atvejais įstatymas numato teisę sutuoktiniui, išskyrus tą, kuris buvo pripažintas kaltu dėl santuokos iširimo, prašyti, kad teismas nustatytų, kad diena, nuo kurios atskiriamas sutuoktinių turtinis režimas ir įsipareigojimai, yra ta diena, kai sutuoktiniai faktiškai nustojo kartu gyventi, kurti bendrą ūkį ir kt., t. y. galima prašyti paankstinti santuokos nutraukimo datą.

Prašymas paankstinti santuokos nutraukimo datą yra siejamas su turtine nauda to prašančiajam sutuoktiniui, todėl prašant paankstinti santuokos nutraukimo datą, teismui pateiktame ieškinyje reikia suformuluoti ir atitinkamus reikalavimus, susijusius su paankstinta data, pvz., priteisti sumokėtas kredito įmokas ar komunalinius ▶

Advokato padėjėja
SNIEGUOLĖ MICEIKAITĖ

✉ sniege.miceikaite@gmail.com

☎ +370 655 69 600

📘 Advokato padėjėja
Snieguolė Miceikaitė.
Teisinės paslaugos

📍 Kaunas, visa Lietuva.
Paslaugos teikiamos ir
nuotoliniu būdu.

🖱 <https://lawandkey.lt/>

► mokesčius nuo faktinio gyvenimo skyrium, jei prašantysis sutuoktinis pats vienas vykdė pareigą mokėti kreditoriui ar komunalinių paslaugų teikėjams už abu sutuoktinius ir turi tai patvirtinančius įrodymus arba įsigijo turto už pinigus, uždirbtus po faktinio išsiskyrimo, todėl siekia nesidalinti taip įgyto turto ir kiti panašūs atvejai ■

Prašyti nutraukti santuoką ankstesne data gali abu sutuoktiniai savo pateiktuose procesiniuose dokumentuose – ieškinyje ar atitinkamai priešieškinyje.

AR GALIMA PRAŠYTI PAANKSTINTI SANTUOKOS NUTRAUKIMO DATA, IEŠKINYJE PRAŠANT SANTUOKĄ NUTRAUKTI DĖL ABIEJŲ SUTUOKTINIŲ KALTĖS?

Taip, galima. Įstatymas draudžia paankstinti santuokos nutraukimo data, jei pripažįstama prašančiojo sutuoktinio kaltė dėl santuokos nutraukimo, tačiau, jei teismas nusprendžia santuoką nutraukti dėl abiejų sutuoktinių kaltės, teismas nagrinėja prašančiojo sutuoktinio pateiktą reikalavimą dėl santuokos nutraukimo datos paankstinimo ■

Gyvename su žmona atskirai 4 metai. Po metų gyvenimo skyrium nusipirkau automobilį už 10 000 Eur iš savo uždirbtų pinigų. Ar automobilį vis tiek reikės dalintis su žmona skiriantis?

Ne, nereikės dalintis automobilio, jei bus pareikštas reikalavimas teismui, kad santuoką prašoma nutraukti nuo tos datos prieš 4 metus, kai buvo pradėta gyventi skyriumi, ir jei teismui bus pateikti įrodymai, kad automobilis įsigytas ne iš santuokoje sukauptų lėšų, tačiau iš tų lėšų, kurios buvo įgytos po faktinio gyvenimo skyrium ■

Kokiais požymiais apibūdinamas faktinis santuokos iširimasis?

Santuokos iširimo požymis, sudarantis pagrindą teismui ją nutraukti ankstesne data, pasireiškia, jei netvarkomas bendras ūkis ir negyvenamas santuokinis gyvenimas, nesirūpinama bendrai buitimi, ūkiu, vaikų priežiūra, jų ir tarpusavio išlaikymu, kitais reikalais. Taip pat yra laikoma, kad kartu gyvenantys sutuoktiniai, esant geriems santykiams, nesaugo kasdienės išlaidas patvirtinančių finansinių dokumentų, ypač dėl nedidelių sumų, nekaupia savo indėlių į bendro ūkio tvarkymą galėsiančių patvirtinti rašytinių įrodymų.

Neretai iškyla klausimų praktikoje, tai kas yra laikoma bendru ūkio tvarkymu? Teismų praktikoje bendru ūkio tvarkymu pripažįstamos situacijos, kai asmenys bendroms reikmėms naudoja kiekvieno jų gautas lėšas, kartu rūpinasi būsto išlaikymu, remontu, bendrai maitinasi, naudojami tais pačiais buities ir namų apstatymo daiktais, teikia vieni kitiems buitinę paramą ir pan., svarbus prisidėjimo prie bendro ūkio tvarkymo sistemingumas, nuolatinis pobūdis ■

Ar galima prašyti paankstinti nutraukti santuoką, jei negyvename santuokoje jau 4 metus?

Paankstintas santuokos nutraukimo turtinių pasekmių sutuoktinių teisėms atsiradimo momentas gali būti ir vieneri, dveji ar daugiau metų iki kreipimosi į teismą, pvz. santuokos nutraukimo byla teisme užvesta 2023-02-01, tačiau sutuoktiniai faktiškai kartu negyvena, neveda bendro ūkio nuo 2021-07-01, todėl tokiu atveju vienas iš sutuoktinių gali prašyti teismo, kad šis nustatytų, kad santuokos nutraukimas sutuoktinių turtinėms teisėms teisines pasekmes sukėlė nuo 2021-07-01 ■

KADA TIKSLINGA AR PROTINGA PRAŠYTI NUTRAUKTI SANTUOKĄ ANKSTESNE DATA?

Prašymą paankstinti santuokos nutraukimo turtinių pasekmių sutuoktinių teisėms atsiradimo momentą yra tikslinga tada, kai siekiama išvengti turto įgijimo bendrojon jungtinėn nuosavybėn ir bendrų prievolių atsiradimo, nes sutuoktiniams kartu nebegyvenant tampa sudėtingiau priimti bendrus sprendimus dėl disponavimo bendraja jungtine nuosavybe esančiu turto ir bendrų prievolių prisiėmimo, daryti įtaką kito sutuoktinio priimamiems sprendimams ■

KAIP TEISMAS NUSPĖNDŽIA, AR PAANKSTINTI SANTUOKOS NUTRAUKIMO DATĄ?

Teismo sprendimas, nustatantis santuokos nutraukimo turtinių pasekmių atsiradimo momentą, turi įtakos tiek sutuoktinių tarpusavio teisėms ir pareigoms, tiek jų kreditorių teisėms, todėl gali būti priimtas tik sutuoktinio (ar abiejų sutuoktinių) prašymu bei išanalizavus ir nustačius sutuoktinių faktinio gyvenimo skyrium aplinkybes, taip pat įvertinus, ar šiuo prašymu nėra siekiama dirbtinai išvengti prievolių kreditoriams. Esant abiejų sutuoktinių prašymams paankstinti santuokos nutraukimo datą ir jei jos skiriasi, tik teismas sprendžia, kurią datą nustatyti arba teismas gali nuspręsti atmesti abiejų sutuoktinių prašymus, jei nemato pagrindo datai paankstinti ■

Su sutuoktiniu negyvename 3 metai, tačiau aš viena moku bendras įmokas bankui ir bendro turto komunalinius mokesčius. Ar aš galiu prašyti, kad man būtų atlyginta pusė sumokėtų įmokų už visą praėjusį laiką?

Taip, prašyti galima, nes toks ir yra įstatymo tikslas, kad bendras prievolės vykdeš sutuoktinis atgautų už kitą sutuoktinį sumokėtas įmokas. Tokiu atveju teismui reikia pateikti reikalavimą paankstinti santuokos nutraukimo datą ir prašyti priteisti pusę sumokėtų įmokų už visą praėjusį laikotarpį ■

Daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos veiklą rasite:

➡ www.LJAA.org bei asociacijos Facebook ir LinkedIn paskyrose

KAIP NUSTATOMA NEPILNAMEČIŲ VAIKŲ GYVENAMOJI VIETA?

Advokato padėjėja, mediatorė
INDRĖ LUŽANSKYTĖ

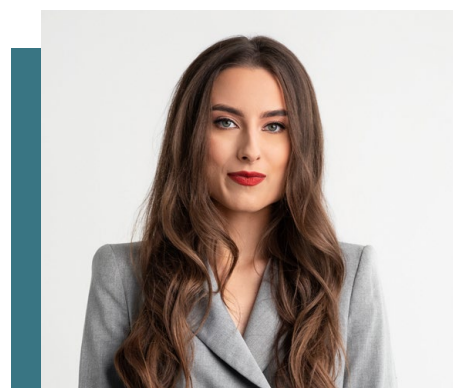
Priėmus sprendimą nutraukti santuoką, sutuoktiniams kyla daugybė klausimų, susijusių su jų vaikais, o vienas iš jų – su kuriuo iš tėvų gyvens jų vaikai. Taip pat, pavyzdžiui, kur kreiptis dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, kaip nustatoma nepilnamečių vaikų gyvenamoji vieta ir pan.

PAGRINDINIAI VAIKO GYVENAMOSIOS VIETOS NUSTATYMO PRINCIPAI

Jprastai vaikų gyvenamoji vieta, kai tėvas ir motina gyvena atskirai, yra nustatoma bendru tėvų susitarimu. Kadangi visi klausimai, susiję su vaikų auklėjimu, sprendžiami abiejų tėvų tarpusavio susitarimu, nes vaiko saugumui ir ugdymui užtikrinti reikalingas tėvų bendradarbiavimas tarpusavyje ir su vaiku, todėl tik tėvų tarpusavyje rastas sprendimas, kaip geriausiai auklėti vaiką, gali būti geranoriškai vykdomas ir geriausiai atitiks vaiko interesus. Tėvai turi siekti spręsti visus su vaiku susijusius klausimus taikiai. Tuo tikslu tėvai į pagalbą gali pasitelkti tarpininkus, mediatorius, psichologus ir pan.

Visgi ne visiems tėvams pavyksta susitarti dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir kartais dėl to tarp jų kyla ginčai. Pavyzdžiui, tėvo įsitikinimu, jis gali užtikrinti vaikui augti ir vystytis geresnes sąlygas, o, motinos įsitikinimu, tik ji gali užtikrinti vaikui tokias sąlygas. Kitaip tariant, tėvai negali priimti sprendimo, susijusio su vaikų gyvenamosios vietos nustatymu, savarankiškai.

Taigi tokiais atvejais, kai tėvams susitarti dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo nepavyksta, jiems sudaroma galimybė kreiptis į teismą, kuris, įvertinęs visas šeimos aplinkybes, priima sprendimą, t. y. nustato vaiko gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų ■

Advokato padėjėja, mediatorė
INDRĖ LUŽANSKYTĖ

✉ luzanskyte.indre@gmail.com

☎ +370 638 49 331

in Indrė Lužanskytė

TĖVŲ TEISĖS IR PAREIGOS VAIKAMS JIEMS NUSPRENDUS NUTRAUKTI SANTUOKĄ

Atkreiptinas dėmesys, kad vaikai iki pilnametystės yra prižiūrimi tėvų, be to, tėvo ir motinos teisės ir pareigos savo vaikams – lygios. Tėvai turi lygias teises ir pareigas savo vaikams, nesvarbu, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant atskirai, nepaisant to, kad vaiko gyvenamoji vieta nustatyta teismo sprendimu su vienu iš tėvų. Kiekvienas vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nepaisant to, ar tėvai gyvena kartu, ar atskirai, be kita ▶

► ko, bendrauti su giminaičiais tuo atveju, jeigu tai nekenkia nepilnamečio vaiko interesams.

Tėvams nutraukus santuoką, ją pripažinus negaliojančia ar tėvams gyvenant atskirai, vaikų teisės nesikeičia. Be to, tėvų sprendimas nutraukti santuoką neįtakoja tėvų teisių ir pareigų savo vaikams. Tai reiškia, kad net ir nutraukus santuoką vaikas turės visas jam priklausančias teises, tėvai turės pareigas vaikams, kurias turėjo iki santuokos nutraukimo. Pavyzdžiui, net ir nutraukus santuoką atskirai gyvenantis vienas iš tėvų turės vaikus auklėti bei prisidėti prie jų išlaikymo ■

NEPILNAMEČIŲ VAIKŲ GYVENAMOSIOS VIETOS NUSTATYMAS SANTUOKOS NUTRAUKIMO TEISME ATVEJU

Sutuoktiniai, nusprendę nutraukti santuoką teisme, pateikia ieškinį teismui. Teismas, nutraukdamas santuoką, išsprendžia visus klausimus, įskaitant ir klausimus, susijusius su jų nepilnamečiais vaikais, pavyzdžiui:

- nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos nustatymo;
- dalyvavimo juos auklėjant ir nepilnamečių vaikų bendravimo su atskirai gyvenančiu tėvu (motina) tvarkos;
- nepilnamečių vaikų išlaikymo;
- taip pat vieno sutuoktinio išlaikymo bei jų bendro turto padalijimo klausimus, išskyrus atvejus, kai turtas padalytas bendru sutuoktinių susitarimu, patvirtintu notarine tvarka.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, matyti, kad teismas, nutraukdamas santuoką, be kita ko, nustato ir vaikų gyvenamąją vietą.

Ar teismui nustačius vaiko gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų, jis turės teisę bendrauti su kitu atskirai gyvenančiu tėvu arba motina?

Taip. Net teismui nustačius vaiko gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų, kaip jau ir minėta, kitas tėvas arba motina nepraranda teisių ir pareigų vaikų atžvilgiu, todėl vaikas, kurio tėvai gyvena atskirai, turės teisę nuolat ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, nesvarbu, kur tėvai gyvena.

Be kita ko, tėvas ar motina, su kuriuo gyvena vaikas ir (ar) su kuriuo teismo sprendimu nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, turi nekliudyti antrajam iš tėvų bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant. Kadangi vaiko, kaip visavertės asmenybės, raidai reikalinga abiejų tėvų parama ir rūpestis, žinojimas, kad jis abiem tėvams yra vienodai svarbus, kad abu tėvai jam yra vienodai prieinami ir lankstūs, t. y. esantys šalia vaiko tada, kada jam labiausiai reikia. Tokios pareigos nevykdymas laikomas piktnaudžiavimu tėvų valdžia, už kurį tėvas (motina) atsako įstatymų nustatyta tvarka ■

Į kurį teismą kreiptis dėl santuokos nutraukimo, kai yra aktualus nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymas?

Tokiu atveju ieškinys gali būti pateikiamas apylinkės teismui pagal atsakovo arba ieškovo gyvenamąją vietą – pasirinktinai ■

Kas gali pateikti ieškinį teismui dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymo?

Ieškinį dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymo teismui gali pateikti vaiko tėvas, motina, taip pat nepilnamečių tėvų, neturinčių visiško veiksnio, tėvai, globėjai (rūpintojai) ■

AR GALIMA PAKEISTI JAU NUSTATYTĄ VAIKO GYVENAMĄJĄ VIETĄ?

Taip, kadangi teismo sprendimas neįgyja *res judicata* galios (t. y. teismo galutinai išspręsto klausimo statuso, kuriam esant draudžiama pareikšti tapatų ieškinį) – pasikeitus aplinkybėms ar vienam iš tėvų, su kuriuo buvo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, atidavus vaiką auginti ir gyventi kartu su kitais asmenimis, antrasis iš tėvų gali reikšti pakartotinį ieškinį dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo. Pareiškus ieškinį dėl vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo, reikia įrodyti, kad iš esmės pasikeitė aplinkybės, dėl kurių buvo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta su vienu iš tėvų ar vaikas buvo atiduotas gyventi kartu su kitais asmenimis.

Viena vertus, koks aplinkybių, dėl kurių buvo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta su vienu iš tėvų, pasikeitimas vertintinas kaip esminis, t. y. sudarantis pakankamą pagrindą spręsti klausimą dėl vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo, įstatyme nenustatyta. Kita vertus, teismų praktikoje pateikiami, pavyzdžiai: tėvo, su kuriuo gyvena vaikas, elgesio, materialios padėties pasikeitimas, pablogėjęs vaiko auklėjimas, kito iš tėvų materialiosios padėties pagerėjimas, vaiko norų pasikeitimas (atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandumą), kitos aplinkybės, dėl kurių esminio pasikeitimo sprendžiama kiekvienu individualiu atveju. Tais atvejais, kai reikalaujama nustatyti vaiko gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų, su kuriuo vaikas iki reikalavimo pareiškimo kartu negyveno, keičiant vaiko šeimos aplinką būtina nustatyti, jog esanti aplinka jam tapo nesaugi, nebeatitinka reikalavimų sveiko vaiko normaliam vystymuisi, o tokia aplinka jam būtų sukurta pakeitus vaiko gyvenamąją vietą nustatant ją su kitu iš jo tėvų. Aplinkos, kurioje gyvena vaikas, stabilumas yra reikšmingas vaiko psichologinei būklei įtaką turintis veiksnys, todėl kai vaikas daugiau kaip vienerius metus gyvena tam tikroje aplinkoje, jos pakeitimo galimybė turi būti įvertinama ypač atidžiai.

Pažymėtina, kad vienos neesminės aplinkybės pasikeitimas negali lemti vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo, be to, kiekviena šeimos situacija – individuali, ir turi būti vertinama individualiai ■

AR VIENO IŠ TĖVŲ GERESNĖ TURBINĖ PADĖTIS LEMIA TAI, KAD VAIKO GYVENAMOJI VIETA BUS NUSTATYTA SU JUO?

Ne, vien aplinkybė, kad vieno iš tėvų turbinė padėtis yra geresnė, nėra lemiamas veiksnys nusprendžiant dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo su juo. Svarbu įvertinti tėvų galimybes tinkamai pasirūpinti vaiko augimu ir tobulėjimu ■

AR NUSTATANT VAIKO GYVENAMĄJĄ VIETĄ YRA ATSIŽVELGIAMA Į NEPILNAMEČIO VAIKO NORĄ GYVENTI SU VIENU IŠ TĖVŲ?

Taip, kai sprendžiamas bet koks su vaiku susijęs klausimas, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklašytas tiesiogiai, o jeigu tai neįmanoma, – per atstovą ir priimant sprendimą į jo norus turi būti atsižvelgta, jei tai neprieštarauja paties vaiko interesams. Vaiko nuomonė – svarbi aplinkybė, sprendžiant su vaiku susijusius klausimus, tačiau nėra visa lemianti. Įstatymų leidėjas įtvirtina vaiko teisę dalyvauti priimant sprendimą, nurodydamas, kad priimant sprendimą būtina atsižvelgti į vaiko nuomonę, tačiau tai nereiškia, kad galutinį sprendimą priima vaikas, kadangi į vaiko norus gali būti neatsižvelgiama tuo atveju, jeigu vaiko noras prieštarauja jo interesams ■

AR GALIMA VIENO VAIKO GYVENAMĄJĄ VIETĄ NUSTATYTI SU VIENU IŠ TĖVŲ, O KITO VAIKO SU KITU TĖVU (PAVYZDŽIUI, KAI ŠEIMOJE YRA SESUO IR BROLIS)?

Taip, tačiau kiekvienu atveju vertinama individualiai, atsižvelgiant į vaikų interesus. Įstatymas įtvirtina, nepilnamečių vaikų teisę bendrauti su giminaičiais, kuri apima ir siekį užtikrinti, jog broliai ir seserys gyventų kartu, jeigu tai nepažeidžia jų interesų. Kiekvienu atveju teismas, nagrinėdamas bylą, turi išsiaiškinti, ar vaikas, dėl kurio gyvenamosios vietos nustatymo vyksta ginčas, turi brolių ir seserų, kokie tarp jų santykiai, išsiaiškinti jų norus sprendžiamu klausimu. Brolių ir seserų atskyrimas, ypač tada, kai vaikus sieja glaudūs santykiai, mėgsta tarpusavyje bendrauti ir būti kartu, pažeistų vaikų interesus ■

Į kokias aplinkybes atsižvelgia teismas, sprenddamas vaiko gyvenamosios vietos nustatymo klausimą?

Teismas, sprenddamas vaiko gyvenamosios vietos nustatymo klausimą, be kitų aplinkybių, turi įvertinti kiekvieno iš tėvų pastangas bei galimybes užtikrinti teisės normose įtvirtintų pagrindinių vaiko teisių ir pareigų įgyvendinimą, kiekvieno tėvo šeimos aplinkos sąlygas. Taip pat teismas turi nustatyti vaiko santykius su kiekvienu iš tėvų, jų dorovinius ir kitokius asmenybės bruožus, požiūrį į vaiko auklėjimą, augimą ir tobulėjimą, dalyvavimą jį išlaikant ir prižiūrint iki ginčo kilimo tarp tėvų, galimybes jam sudaryti tinkamas gyvenimo, auklėjimo ir raidos sąlygas ■

KAIP NUSTATOMAS NEPILNAMEČIŲ VAIKŲ IŠLAIKYMO DYDIS?

Advokato padėjėja
DOVILĖ URNIKIENĖ

Teisės aktai numato, kad tėvai turi ne teisę, bet pareigą materialiai išlaikyti savo vaikus ir ši pareiga yra absoliuti, jos negalima atsisakyti vykdyti, taip pat negalima šios pareigos perkelti kitiems, pavyzdžiui, susitarti, kad vaikas bus išlaikomas tik vieno iš tėvų, arba susitarti, kad skyrium gyvenančio tėvo (motinos) pareigą išlaikyti vaiką perims kartu su vaiku gyvenantis nauja (-as) tėvo (motinos) partnerė (-is).

Dėl vaikams teikiamo išlaikymo formos ir dydžio tėvai gali susitarti patys - jį numatyti sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kuri teikiama teismui patvirtinti. Jei tėvams susitarti nepavyksta, tuomet vaikams teikiamo išlaikymo dydį nustato teismas savo sprendimu. Tokia pati procedūra – sutartis arba teismo sprendimas – taikoma ir tokiu atveju, jei skirtingais keliais pasuka tėvai, kurie nebuvo susituokę.

Įstatyme nereglamentuojama, kokio dydžio išlaikymą turi teikti kiekvienas iš tėvų, įvardinti tik šie kriterijai: išlaikymo dydis turi būti proporcingas vaiko poreikiams ir tėvų turtinei padėčiai bei užtikrinti būtinas vaikui vystytis sąlygas. Tačiau, kokia konkreti suma reikalinga vaiko poreikiams patenkinti ir tuo pačiu būtų proporcinga tėvų turtinei padėčiai, sprendžiama kiekvienu atveju individualiai.

Svarbu žinoti ir tai, kad tiek sutartimi, tiek teismo sprendimu nustatytas vaikams teikiamo išlaikymo dydis ir forma, pasikeitus gyvenimiškoms aplinkybėms, gali būti keičiami. Siekiant išlaikymo dydį pakeisti (sumažinti arba padidinti) tėvai vėl gali taikiai susitarimu sudaryti naują sutartį, kurią teikia teismui patvirtinti, o jei jiems susitarti nepavyksta – tėvas (motina), kuri (-is) nori pakeisti išlaikymo dydį, turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu ■

Advokato padėjėja
DOVILĖ URNIKIENĖ

✉ dovile.urnikiene@gmail.com

☎ +370 674 18 599

f Dovilė Urnikienė.
Teisinės paslaugos

in Jlegis

in Dovilė Urnikienė

📷 [teisininke.dovile.urnikiene](https://www.instagram.com/teisininke.dovile.urnikiene)

📍 Klaipėda, Šilalė.
Paslaugos teikiamos ir nuotoliniu būdu.

🖱 www.jlegis.lt

KAIP APSKAIČIUOJAMAS VAIKO IŠLAIKYMO DYDIS?

Teismų praktikoje orientaciniu kriterijumi, priteisiant vaikui išlaikymą būtiniesiems poreikiams patenkinti, laikomas minimaliosios mėnesinės algos dydžio išlaikymas, tačiau pripažįstama, kad tokio dydžio išlaikymas paprastai gali tenkinti tik minimalius, būtinuosius žmogaus poreikius, taigi, jei tėvų turtinė padėtis leidžia, nustatomas didesnis išlaikymo dydis ■

Daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos veiklą rasite:

🖱 www.LJAA.org bei asociacijos Facebook ir LinkedIn paskyrose

Ar visais atvejais abu tėvai turi teikti vienodo dydžio išlaikymą?

Nors Civiliniame kodekse įtvirtinta abiejų tėvų pareiga teikti išlaikymą savo vaikams, tačiau tai nereiškia, kad kiekvienas iš jų turi teikti vienodo dydžio išlaikymą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad tėvų valdžios lygybės principas reiškia tai, kad tėvų teisės ir pareigos vaikams yra lygios, tačiau konkrečios teisės ir pareigos bei jų apimtis gali skirtis, priklausomai nuo daugelio faktinių aplinkybių, tokių kaip nepilnamečio vaiko gyvenamoji vieta, turtinė padėtis ir pan. Tam tėvui (motinai), su kuriuo vaikas lieka gyventi, neišvengiamai tenka didesnis aprūpinimo teikimas, nes tai susiję su nuolatinu, kasdieniu materialinio aprūpinimo užtikrinimu. Taigi jei vaikas yra mažas, turi sveikatos problemų, raidos sutrikimų ir pan., su juo gyvenančiam tėvui (motinai) gali būti apsunkintos sąlygos susirasti geriau apmokamą darbą ar dirbti papildomai – dėl šių aplinkybių gali būti, kad tam tėvui (motinai), kuris gyvena atskirai nuo vaiko, bus nustatytas didesnis vaiko išlaikymo dydis, negu tam tėvui (motinai), kuris lieka gyventi su vaiku ■

NUSTATANT VAIKO IŠLAIKYMO DYDĮ, REIKIA:

- ▶ **SUSKAIČIUOTI, KIEK PATIRIAMA IŠLAIDŲ TENKINANT VAIKO POREIKIUS**, pavyzdžiui: už maistą, rūbus, avalynę, higienos priemones, vaistus, papildus, mokymosi priemones, būrelius, pramogas, kultūrinius renginius ir t. t. Kadangi išlaidos skirtingais mėnesiais nevienodos (ne kiekvieną mėnesį perkami rūbai, avalynė, stovyklos ir t. t.), paprastai metinė visų išlaidų bendra suma padalijama į 12 mėnesių. Didesnį išlaikymo dydį gali lemti tokios aplinkybės kaip vaiko liga (jei perkami vaistai, procedūros ir t. t.), vaiko gabumai (pvz., tenka pirkti muzikos instrumentą, sporto reikmenis ir pan.) ir kt. Jei įmanoma, stengiamasi nustatyti tokį išlaikymo dydį, kad vaikas ir po tėvų skyrybų galėtų užsiimti tomis pačiomis veiklomis ir lankyti tas pačias ugdymo įstaigas, kurias lankė ir tėvams gyvenant kartu. Jei išlaikymo dydis nustatomas ne vienam vaikui, tuomet jis turi būti visiems vienodas, išskyrus atvejus, kai dėl svarbių priežasčių (ligos ir kt.) yra būtina nukrypti nuo lygybės principo.
- ▶ **VERTINAMA TĖVŲ TURBINĖ PADĖTIS**: atsižvelgiama į gaunamas pajamas, turimą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, investicijas, sveikatą, išlaikytinių skaičių, taip pat į tėvų elgesį, siekiant uždirbti, gauti pajamų vaikams išlaikyti. Sunki tėvų turtinė padėtis apskritai prievolės išlaikyti vaikus nepanaikina, tačiau turi reikšmės išlaikymo dydžiui, kadangi teismas negali priteisti vaikui išlaikyti didesnę sumą, negu objektyviai tėvai gali tokią skirti.
- ▶ **JEI TĖVŲ TURBINĖ PADĖTIS YRA PAKANKAMAI GERA, KAD TĖVAI PATYS GALĖTŲ SKIRTI VISĄ MĖNESINĘ SUMĄ VAIKUI IŠLAIKYTI, TADA ŠI SUMA NĖRA MAŽINAMA VALSTYBĖS MOKAMŲ IŠMOKŲ SUMA** (gaunama pagal Išmokų vaikams įstatymą (vadinamieji „Vaiko pinigai“) ir, jei vaikas yra neįgalus – pagal Šalpos pensijų įstatymą). Tačiau jei tėvų turtinė padėtis yra sunkesnė, tuomet nustatyta mėnesinė suma, reikalinga vaiko poreikiams patenkinti, mažinama tokia suma, kokio dydžio valstybė moka išmokas šiam konkrečiam vaikui.
- ▶ **KADANGI IŠLAIKYMĄ VAIKUI TURI TEIKTI ABU JO TĖVAI, NUSTATYTO DYDŽIO MĖNESINĖ IŠLAIKYMO SUMA DALINAMA PERPUS** – likusią sumą ir turės skyrium gyvenantis tėvas (motina) periodiškai mokėti tai motinai (tėvui), su kuriuo nustatyta vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, ir kuris vaikui skirtą išlaikymą tvarkys uzufukto teise.

Ar išlaikymo dydis gali būti mažesnis, jei skyrium gyvenantis tėvas (motina) neturi darbo?

Vien tai, kad išlaikymą turintis teikis tėvas (motina) neturi darbo, nėra svari priežastis, dėl kurios išlaikymo dydis turėtų būti mažinamas. Teismai atsižvelgia ne tik į šiuo metu gaunamas tėvų pajamas, bet ir į tai, kokių priemonių jie ėmėsi, kad gautų didesnes pajamas. Situacija, kai tėvas (motina) yra jauno darbingo amžiaus, turi rinkoje paklausią profesiją ar tam tikro gerai apmokamo darbo įgūdžius, nėra neįgalus ar ligotas, tačiau gauna tik minimalias pajamas arba jų visai negauna, būtų vertinama kaip išlaikymo teikėjo nerūpestingas, nesąžiningas elgesys ir vengimas vykdyti savo tėvišką (motinišką) pareigą ■

Tai, jog vaikas paaugo, savaime nepagrindžia padidėjusių vaiko poreikių ir negali būti vienintelė priežastis didinti išlaikymo dydį.

KOKIAIS ATVEJAIS VAIKO IŠLAIKYMO DYDIS GALI BŪTI PAKEISTAS?

Nesvarbu, ar išlaikymo dydis nepilnamečiam vaikui buvo nustatytas teismo sprendimu, ar teismo patvirtinta taikos sutartimi, po kurio laiko jis gali būti peržiūrėtas ir pakeistas, jeigu egzistuoja bent viena šių sąlygų:

- ▶ **IŠ ESMĖS PASIKEITĖ TĖVŲ TURTINĖ PADĖTIS:** ji pagerėjo (pvz., tėvas (motina) pakeitė darbą ir gauna gerokai didesnes pajamas; gavo palikimą arba laimėjo didelę pinigų sumą loterijoje) ar pablogėjo (pvz., tėvas (motina) iš dalies ar visiškai prarado darbingumą ir dėl to gerokai sumažėjo jo (jos) nuolatinės pajamos; pablogėjus sveikatos būklei, padidėjo išlaidos sveikatos priežiūrai; atsirado kitų išlaikytinų asmenų ir kt.)
- ▶ **PASIKEITĖ NEPILNAMEČIO VAIKO POREIKIAI** (pvz., dėl ligos reikalingos papildomos sveikatos paslaugos, vaistai, būtinos papildomos išlaidos ugdymui, pomėgiams; ar atvirkščiai: vaikas nebelanko papildomo ugdymo užsiėmimų, pasveiko po ligos, kurios gydymui reikėjo specialių išlaidų; kt.).

Tiek tėvų turtinės padėties, tiek vaiko poreikių pokytis turi būti esminis per laikotarpį nuo sutarties patvirtinimo arba teismo sprendimo, kuriuo priteistas išlaikymas, priėmimo iki kreipimosi į teismą dėl išlaikymo dydžio pakeitimo. Atkreiptinas dėmesys, kad tai, jog vaikas paaugo, savaime nepagrindžia padidėjusių vaiko poreikių ■

Ar vaiko išlaikymo dydis gali būti mažesnis, jei skyrium gyvenantis tėvas (motina) sukūrė naują šeimą, kurioje susilaukė vaikų?

Kadangi vertinant tėvų turtinę padėtį, atsižvelgiama į išlaikytinių skaičių, faktas, kad skyrium gyvenantis tėvas (motina) turi kitų vaikų, turėtų reikšmės nustatant išlaikymo dydį.

Jei skyrium gyvenantis tėvas (motina) kitų vaikų susilauktų praėjus kuriam laikui po išlaikymo dydžio nustatymo, tai dėl šios priežasties pasunkėjusi finansinė situacija būtų pagrindas, inicijuoti procesą dėl išlaikymo dydžio peržiūrėjimo ir sumažinimo ■

PAGAL TEISINĮ REGULIAVIMĄ TEISMAS GALI PRITEISTI IŠLAIKYMĄ ŠIOMIS FORMOMIS:

- ▶ kas mėnesį mokamomis periodinėmis išmokomis;
- ▶ konkrečia pinigų suma (ji sumokama per vieną ar kelis kartus, tačiau nėra išdėstoma periodinių išmokų grafiku);
- ▶ priteisiant vaikui tam tikrą turtą.

Galima ir mišri forma, pavyzdžiui, priteisiant išlaikymą turtu ir mažesnio dydžio mėnesinėmis išmokomis.

Teismų praktikoje prioritetas taikomas kas mėnesį mokamoms periodinėms išmokoms, nes taip užtikrinamas vaiko kasdienių poreikių (maistui, aprangai, gyvenamajam būstui, sveikatai, mokslui, laisvalaikiui ir kt.) tenkinimas.

Išlaikymas priteisiant vaikui nuosavybės teise tam tikrą tėvo (motinos) turtą yra išimtinė išlaikymo teikimo forma, ji galima taikyti tik tada, kai tėvas (motina) neturi stabilių nuolatinių pajamų ir (ar) gaunamos pajamos nepakankamos išlaikymo prievolės vykdymui užtikrinti, yra susidariusi išlaikymo skola, o tėvas (motina) turi turto, kurį naudojant ar realizavus būtų gaunamos pajamos vaikui (vaikams) išlaikyti ar kitaip būtų tenkinami vaiko poreikiai. Taip pat atkreipiamas dėmesys, ar turtas neturi suvaržymų, kokios prievolės, susijusios su turtu atsirastų vaikui, kaip to turto savininkui.

AR GALIMA PRAŠYTI NE TIK PRITEISTI VAIKO IŠLAIKYMĄ ATEITYJE, BET IR ATLYGINTI UŽ IŠLAIKYMO ĮSISKOLINIMĄ?

Taip, tuo pačiu ieškiniu teismui gali būti prašoma ne tik priteisti tam tikro dydžio išlaikymą vaikui ateityje, tačiau ir prašyti priteisti įsiskolinimą už tą laikotarpį, kai vaiko tėvas (motina) nebevykdė savo pareigos materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, bet išlaikymo įsiskolinimas negali būti išieškotas daugiau kaip už trejus metus iki ieškinio pareiškimo dienos. Tačiau tokiu atveju svarbu įrodyti, kad vienas tėvų neteikė materialinės paramos. Jei abu tėvai gyvena kartu ir tvarko bendrą šeimą, teismai laikosi prezumpcijos, kad išlaikymą vaikams abu tėvai ir teikia, kol neįrodyta priešingai – o ši įrodinėjimo našta tektų tai šaliai, kuri teigia, kad kita šalis neteikė išlaikymo. Tačiau jei vienas tėvų su vaiku negyvena – tada jau jam tenka pareiga įrodinėti, jog tėviškas pareigas jis vykdė, nors ir gyveno skyrium ■

IKI KOKIO AMŽIAUS PRIVALU TEIKTI IŠLAIKYMĄ VAIKAMS?

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse nustatyta tėvų pareiga išlaikyti savo vaikus iki pilnametystės, t. y., iki 18 metų, tačiau neretai pasitaiko, kad asmenys pilnametystės sulaukia dar besimokydami mokykloje, tad jiems ir toliau yra reikalingas išlaikymas iš tėvų.

Tokiu atveju gali būti taikoma LR Civiliniame kodekse įtvirtinta norma, jog tėvai, turintys galimybę, privalo išlaikyti savo vaikus, sulaukusius pilnametystės, kurie mokosi pagal vidurinio ugdymo programą ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą pirmajai kvalifikacijai įgyti arba studijuoja aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės studijų formos programą ir yra ne vyresni negu 24 metų ir kuriems būtina materialinė parama, atsižvelgiant į vaikų, sulaukusius pilnametystės, turtinę padėtį, gaunamas pajamas, galimybę patiems gauti pajamų ir kitas svarbias aplinkybes.

Taigi jeigu vaiko, sulaukusio pilnametystės, tėvai (ar vienas iš jų) nevykdo pareigos materialiai išlaikyti savo vaiką, kreiptis į teismą dėl išlaikymo priteisimo turi teisę jau ne vienas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena, o pats vaikas.

Tuo atveju, kai išlaikymo dydį tėvai nustato sutartimi, kuri vėliau patvirtinama teismo, jie joje patys gali numatyti, kad išlaikymas jų vaikui mokamas ilgiau, pavyzdžiui, iki datos, kurią vaikas baigs vidurinę mokyklą ar kurią baigs studijas aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės studijų formos programą ir pan. ■

AR GALIMA PRITEISTI IŠLAIKYMĄ VAIKAMS DAR VYKSTANT SKYRYBOMS?

Civilinis kodeksas numato galimybę taikyti vieną laikinųjų apsaugos priemonių – laikiną išlaikymo priteisimą vaikams. Civilinės bylos, kuriose sprendžiamas išlaikymo vaikui priteisimo klausimas (santuokos nutraukimo, tėvystės nustatymo ir kt.), nagrinėjimas gali trukti tam tikrą laiką, tačiau ir jo metu vaiko interesai turi būti apsaugoti, todėl teismui taikius laikino išlaikymo priteisimą, skyrium gyvenantis tėvas (motina) turės mokėti nustatytą išlaikymo sumą, nepaisant to, kad santuokos nutraukimo byla dar nagrinėjama.

Prašymas taikyti laikinąją apsaugos priemonę paprastai paduodamas teismui kartu su ieškiniu dėl santuokos nutraukimo bei su tuo susijusių pasekmių, tačiau tai padaryti galima ir vėliau, jau proceso metu ■

Jeigu vaikas visą atostogų mėnesį atostogauja pas skyrium gyvenantį tėvą (motiną), ar jis (ji) vis tiek turi pervesti išlaikymo sumą už tą mėnesį?

Jeigu tėvų sudarytoje sutartyje arba teismo sprendime nėra numatyta išimčių, kokiais atvejais tėvas (motina) neturi mokėti mėnesinės išlaikymo išmokos, tuomet jis (ji) privalo mokėti visą numatytą sumą net ir tada, kai vaikas visą mėnesį gyvena (atostogauja) pas jį (ją). Teismų praktikoje tokia pozicija motyvuojama tuo, kad vaiko poreikiai neapsiriboja vien tik kasdienėmis išlaidomis (pavyzdžiui, odontologinės paslaugos, vaiko ugdymo apmokėjimas, rūbų, avalynės pirkimas) ir nesant tėvų susitarimo dėl tokių išlaidų pasiskirstymo, preziumuojama, kad jas patiria tas iš tėvų, su kuriuo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta ■

AR REIKIA MOKĖTI IŠLAIKYMĄ VAIKUI, JEI TĖVAI SUSITARIA, KAD VAIKO GYVENAMOJI VIETA BUS NUSTATYTA SU ABIEM TĖVAIS, PAVYZDŽIUI, 2 SAVAITES VAIKAS GYVENS SU VIENU TĖVU, O KITAS DVI – SU KITU TĖVU (VADINAMASIS „50:50 PROCENTŲ LAIKO“ MODELIS)?

Tuo atveju, kai vaiko faktiškai praleidžiamas laikas su abiem tėvais yra vienodas ir abu tėvai vienodai tenkina daugumą vaiko poreikių, turėdami atitinkamų išlaidų, periodinė išlaikymo išmoka, kurią vienas tėvų turėtų pervesti kitam, gali būti nenustatyta.

Tačiau, kita vertus, vaiko poreikiai neapsiriboja vien tik kasdieninėmis išlaidomis ir vienam iš tėvų gali tekti patirti daugiau vienkartinių išlaidų (pavyzdžiui, už vaiko ugdymą, būrelius, gydymą privačiose medicinos įstaigose, brangesnių daiktų (kompiuterio, telefono, muzikos instrumento ir pan.) įsigijimą). Taigi teismas gali nustatyti, kuris iš tėvų rūpinasi šių išlaidų apmokėjimu – tokiu atveju kitas vaiko tėvas yra įpareigojamas jam mokėti periodinę vaiko išlaikymo išmoką.

Tokią pačią sąlygą tėvai gali nustatyti ir sutartyje. Joje jie taip pat gali numatyti ir kitokį variantą: kad dėl didesnių išlaidų jie kiekvieną kartą sprendimą priima kartu ir abu lygiomis dalimis pasidalija realiai patirtas išlaidas, pavyzdžiui, perpus pasidalija sumą, sumokėtą už kompiuterį vaikui ■

AR IŠMOKOS TURI BŪTI INDEKSUOJAMOS VISAIŠ ATVEJAIŠ?

Indeksavimas – periodinių išmokų, nustatytų fiksuotu dydžiu (pinigais), perskaičiavimas siekiant visiškai ar iš dalies kompensuoti dėl vartotojų kainų padidėjimo prarastas pajamas.

Nesvarbu, ar išlaikymas yra nustatytas sutartyje, kuri patvirtinta teismo, ar teismo sprendime, išlaikymas turi būti indeksuojamas, net jei pareiga indeksuoti nėra įrašyta į šiuos dokumentus.

Įstatymas numato, kad periodinės išmokos privalo būti indeksuojamos, tai yra išlaikymą mokančio tėvo (motinos) pareiga ir dėl indeksavimo ar neindeksavimo tėvai tarpusavyje negali susitarti kitaip. Net jei išlaikymą teikiantis asmuo kiekvieną mėnesį pareigingai perveda nustatytą sumą, kitas tėvų gali kreiptis į antstolius, kad išieškotų sumą, kuri susidarė už neišmokėtą išmokos indeksą.

Periodinės išmokos indeksuojamos atsižvelgiant į praėjusių metų gruodžio mėnesio, palyginti su ankstesnių metų gruodžio mėnesiu, vartotojų kainų indeksą, kurį apskaičiuoja ir skelbia Valstybės duomenų agentūra (iki 2022-12-31 – Lietuvos statistikos departamentas).

Tvarką, kaip periodinės išmokos indeksuojamos, numato LR Vyriausybės nutarimu patvirtintas Periodinėmis išmokomis priteisto išlaikymo sumos ir atlyginamos žalos indeksavimo tvarkos aprašas, daugiau informacijos apie tai galima rasti Lietuvos antstolių rūmų tinklalapyje www.antstoliurumai.lt ■

SKYRYBOS LIETUVOJE, KAI VIENAS IŠ SUTUOKTINIŲ NUOLAT GYVENA UŽSIENIO VALSTYBĖJE

Advokato padėjėjai

MARIKA PAKĖNĖ ir **GYTIS DUNAUSKAS**

Pagal galiojantį teisinį reguliavimą, santuokos nutraukimo su užsienyje nuolat gyvenančiu sutuoktiniu, kai kitas sutuoktinis nuolat gyvena Lietuvoje, būdas priklauso nuo tam tikrų aplinkybių. Pavyzdžiui, nuo to, ar sutuoktiniai gali be ginčo susitarti dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kokioje šalyje yra jų nuolatinė gyvenamoji vieta, kokios šalies piliečiai yra sutuoktiniai ir t. t.

Santuokos nutraukimo būdus galima būtų išskirti į dvi grupes: santuokos nutraukimas bendru sutikimu ir santuokos nutraukimas esant ginčui. Pirmuoju atveju, kai sutuoktiniai sutaria dėl santuokos nutraukimo, skyrybų procesas yra greitesnis, pigesnis ir mažiau komplikotas. Be to, ta aplinkybė, kad vieno iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta yra užsienio valstybėje, nėra kliūtis išsituoti bendru sutikimu Lietuvoje. Taigi, pirmiausiai, visada patartina santuokos nutraukimo siekiantiems sutuoktiniams dėti maksimalias pastangas susitarti taikiai dėl santuokos nutraukimo.

Antruoju atveju, kai tarp sutuoktinių yra ginčas, skyrybų procesas dažniausiai yra sudėtingas, ilgas, brangus ir, jei vienas iš sutuoktinių nuolat gyvena užsienio valstybėje, ne visais atvejais gali būti inicijuojamas Lietuvoje. Toliau atskirai apžvelgsime galimus santuokos nutraukimo būdus Lietuvoje, kai vienas iš sutuoktinių nuolat gyvena užsienio valstybėje ■

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS TEISMINE TVARKA, KAI TARP SUTUOKTINIŲ NĖRA GINČO

Jei sutuoktiniai turi bendrų nepilnamečių vaikų ir (ar) mažiau nei vienerius metus netvarko bendro ūkio bei negyvena santuokinio gyvenimo, santuoka bendru sutikimu gali būti nutraukiama Lietuvoje teismine tvarka.

Nurodytu atveju sutuoktiniai turi pasirinkti supaprastintą skyrybų procedūrą ir to sutuoktinio, kuris nuolat gyvena Lietuvoje, gyvenamosios vietos apylinkės teismui pateikti bendrą abiejų sutuoktinių prašymą nutraukti santuoką ir sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Šioje sutartyje privalo būti aptarti šie klausimai: vaikų gyvenamoji vieta, bendravimo tvarka ir išlaikymas; turto padalijimas, kreditoriai ir atsiskaitymas su jais; sutuoktinių tarpusavio išlaikymas; sutuoktinių pavardės po ištuokos. Be to, kartu su prašymu pateikiami dokumentai, patvirtinantys prašyme ir sutartyje nurodytus duomenis (pavyzdžiui, santuokos liudijimas, vaikų gimimo liudijimai, duomenys apie Lietuvoje registruotą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, kredito sutartis ir kiti prievolės kreditoriams patvirtinantys dokumentai, pranešimai kreditoriams, jei sutuoktiniai turi bendrų ar asmeninių kreditorių; sutuoktinių asmens tapatybę patvirtinantys dokumentai ir kt.).

Teismui teikiamus procesinius dokumentus galima pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu, fizinis dokumentas su abiejų šalių parašais nėra būtinas. Pateiktų dokumentų pagrindu teismas išnagrinėja bylą ir priima sprendimą nutraukti santuoką ■

Advokato padėjėja
MARIKA PAKĖNĖ

 marika@pakenas.eu

 +370 680 10 070

 Marika Pakėnė

 Marika Pakėnė

 Kaunas, visa Lietuva

 www.pakenas.eu

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS NOTARINE TVARKA, KAI TARP SUTUOKTINIŲ NĖRA GINČO

Nuo 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo įstatymo nuostatos, numatančios galimybę santuoką Lietuvoje nutraukti sutuoktinių bendru sutikimu notarine tvarka. Tokiu atveju turi būti tenkinamos visos šios sąlygos:

- ▶ nuo santuokos sudarymo yra praėję daugiau nei vieneri metai;
- ▶ sudaroma sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių;
- ▶ abu sutuoktiniai yra visiškai veiksniūs šioje srityje;
- ▶ sutuoktiniai daugiau nei vienerius metus netvarko bendro ūkio ir negyvena santuokinio gyvenimo;
- ▶ sutuoktiniai neturi bendrų nepilnamečių vaikų.

Sutuoktiniai turėtų kreiptis į pasirinktą Lietuvos notarą ir inicijuoti santuokos nutraukimą. Notarui pateikiamas sutuoktinių rašytinis patvirtinimas, kad jie daugiau negu metus netvarko bendro ūkio ir negyvena santuokinio gyvenimo, ir sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Sutuoktiniai taip pat turi pateikti notarui įrodymus, kad apie kreipimąsi į notarą dėl santuokos nutraukimo bendru sutuoktinių sutikimu informavo visus žinomus bendrus jų ar vieno iš jų kreditorius. Notarine tvarka santuoka bendru sutuoktinių sutikimu nutraukiama, notarui patvirtinant sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kuri įsigalioja kitą darbo dieną po jos notarinio patvirtinimo dienos ■

Advokato padėjėjas
GYTIS DUNAUSKAS

✉ gytis.dunauskas@pakenas.eu

☎ +370 630 33 015

🌐 Gytis Dunauskas

📍 Kaunas, visa Lietuva

🖱 www.pakenas.eu

Ar būtina samdyti advokatą, jei ketinama nutraukti santuoką su užsienyje gyvenančiu sutuoktiniu ginčo tvarka Lietuvos teisme?

Nebūtina. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad inicijuojant santuokos nutraukimo bylą ginčo tvarka, teismui yra teikiamas ieškinys. Ieškinių parengimas, ypač byloje su tarptautiniu elementu, yra sudėtingas ir teisinių žinių reikalaujantis darbas, todėl šiame procese patartina pasinaudoti advokato pagalba ■

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS GINČO TVARKA LIETUVOS TEISME, KAI SU UŽSIENYJE NUOLAT GYVENANČIU SUTUOKTINIU NEPAVYKSTA TAIKIAI SUSITARTI DĖL SANTUOKOS NUTRAUKIMO PASEKMIŲ

Tokiu atveju, skyrybų procesą Lietuvoje inicijuojantis sutuoktinis kreipiasi į teismą su ieškiniu dėl santuokos nutraukimo bendra tvarka. Ieškinyje nurodomos santuokos iširimo aplinkybės, santuokos nutraukimo ir kitos įstatyme nurodytos sąlygos.

Tais atvejais, kai bylos šalys yra skirtingų valstybių piliečiai ir (ar) gyvena skirtingose valstybėse, laikoma, kad byla turi tarptautinį elementą. Lietuvos teismas, sprenddamas dėl ieškinių su tarptautiniu elementu priėmimo, patikrina, ar turi jurisdikciją nagrinėti santuokos nutraukimo klausimą pagal taikytinus ES, tarptautinės arba nacionalinės teisės aktus.

Europos Sąjungoje (įskaitant Lietuvą) teisingumo klausimus, susijusius su santuoka, reguliuoja Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 (toliau – Reglamentas). Taigi, kai į Lietuvos teismą kreipiasi asmuo dėl santuokos nutraukimo, teismas, visų pirma, turi įvertinti, ar gali būti taikomos Reglamento nustatytos jurisdikcijos taisyklės. Ir nepaisant to, kad ištuokos bylos tarptautinis elementas gali būti ir nesusijęs su ES valstybe nare, teisingumo patikrinimas visuomet pradedamas nuo Reglamento nuostatų ■

PAGAL REGLAMENTĄ, LIETUVOS TEISME GALI BŪTI NAGRINĖJAMOS BYLOS DĖL SANTUOKOS NUTRAUKIMO, KAI:

- ▶ sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvoje; arba Lietuvoje buvo sutuoktinių paskiausia nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu vienas iš sutuoktinių tebegyvena Lietuvoje; arba Lietuvoje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta; arba Lietuvoje yra vieno iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu buvo paduotas bendras pareiškimas; arba Lietuvoje yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji čia gyvena ne trumpiau kaip metus iki pareiškimo padavimo; arba Lietuvoje yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji čia gyvena ne trumpiau kaip šešis mėnesius iki pareiškimo padavimo ir yra Lietuvos Respublikos pilietis;
- ▶ abu sutuoktiniai turi Lietuvos Respublikos pilietybę.

Tik tuo atveju, jei nei viena iš Reglamente nurodytų taisyklių negali būti taikoma, teismas vadovaujasi arba tarptautinės teisės pagalbos sutartimis, kurių šalys yra Lietuvos Respublika ir kita su ginču susijusi valstybė, arba nacionaline teise. Nustatęs, kad pagal taikytinas teisės normas pareikšti reikalavimai neteisingi Lietuvos teismui, jis atsisako priimti ieškinį.

Užsienyje gyvenantis sutuoktinis inicijavo skyrybų bylą užsienio valstybėje. Ar gali kitas sutuoktinis, kuris gyvena Lietuvoje, inicijuoti skyrybų procesą Lietuvos teisme?

Ne. Tais atvejais, kai byla turi tarptautinį elementą, ji gali būti teisinga ne vienos valstybės teismui, todėl šiuo atveju itin svarbus laiko faktorius. Vadinasi, jei vienas iš sutuoktinių inicijuoja skyrybų bylą kitoje valstybėje, inicijuoti analogišką bylą Lietuvos teisme nebėra galimybės ■

KADA LAIKOMA, KAD SUTUOKTINIO NUOLATINĖ GYVENAMOJI VIETA YRA ATITINKAMOJE UŽSIENIO VALSTYBĖJE?

Asmuo faktiškai gali gyventi keliose vietose, tačiau nuolatinė gyvenamoji vieta gali būti tik viena. Kiekvienu atveju sprendžiant dėl asmens nuolatinės gyvenamosios vietos, būtina atsižvelgti į individualią asmens, dėl kurio sprendžiama, padėtį ir specifines konkrečios bylos aplinkybes.

Teismų praktikoje išskiriami kriterijai, kurie vertinami nustatant asmens nuolatinę gyvenamąją vietą:

- ▶ buvimo tam tikros valstybės teritorijoje trukmė;
- ▶ buvimo tam tikros valstybės teritorijoje reguliarumas;
- ▶ buvimo tam tikros valstybės teritorijoje sąlygos;
- ▶ buvimo tam tikros valstybės teritorijoje priešastys;
- ▶ pilietybė;
- ▶ darbo vieta ir sąlygos;
- ▶ kalbos mokėjimas;
- ▶ šeimos ir socialiniai ryšiai;
- ▶ kitos susijusios aplinkybės.

Atsižvelgiant į šiuos kriterijus, galima įvertinti asmens integraciją į socialinę ir kultūrinę aplinką atitinkamoje valstybėje, o taip pat nustatyti, ar gyvenimas šios valstybės teritorijoje yra nuolatinis ■

Vienas iš sutuoktinių yra užsienio valstybės pilietis, o kitas – Lietuvos Respublikos pilietis. Sutuoktinis išvyko gyventi į užsienį (savo pilietybės šalį), skirtis nesutinka. Lietuvoje likęs gyventi sutuoktinis nori išsituoti Lietuvos teisme. Ar jis gali tai padaryti?

Taip, skyrybų byla bus teisinga Lietuvos teismui, jei bus tenkinama bent viena iš šių sąlygų:

- ▶ Lietuvoje buvo sutuoktinių paskiausia nuolatinė gyvenamoji vieta ir vienas iš sutuoktinių tebegyvena Lietuvoje;
- ▶ Lietuvoje yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji čia gyvena ne trumpiau kaip metus iki pareiškimo padavimo;
- ▶ Lietuvoje yra pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jis arba ji čia gyvena ne trumpiau kaip šešis mėnesius iki pareiškimo padavimo ir pareiškėjas yra Lietuvos Respublikos pilietis ■

Ar prieš kreipiantis į teismą dėl skyrybų su užsienyje nuolat gyvenančiu sutuoktiniu privaloma mediacija?

Lietuvoje santuokos nutraukimo siekiantis sutuoktinis, prieš kreipdamasis į teismą, privalo inicijuoti mediaciją, nepriklausomai nuo to, ar vienas iš sutuoktinių nuolat gyvena užsienio valstybėje. Nepavykus išspręsti sutuoktinių ginčo mediacijoje, sutuoktinis, gavęs iš mediatoriaus pažymą apie mediacijos pabaigą, turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl santuokos nutraukimo bendra tvarka ■

AR TAIKOMOS TOS PAČIOS TEISMINGUMO TAISYKLĖS, KAI BYLOSE SU TARPTAUTINIU ELEMENTU SPRENDŽIAMA DĖL BENDRŲ NEPILNAMEČIŲ VAIKŲ IR SUTUOKTINIŲ TURTO?

Ištuokos bylose su tarptautiniu elementu skirtingiems reikalavimams gali būti taikoma skirtinga jurisdikcija. Todėl nekilnojamojo turto padalinimo klausimai ar reikalavimai, susiję su vaikais (vaikų gyvenamosios vietos nustatymas, bendravimo tvarka, išlaikymas), gali būti neteisingi Lietuvos teismams ir jų sprendimui gali būti taikoma skirtinga jurisdikcija. Tokiu atveju teismas gavęs bylą, kurioje pagal taikytinas ES, tarptautinės teisės ar nacionalinės teisės normas dalis pareikštų reikalavimų yra neteisingi Lietuvos teismui, atsisako priimti tą ieškinio dalį dėl konkrečių reikalavimų arba palieka tą ieškinio dalį nenagrinėtą (jei byla jau iškelta) ■

ABU SUTUOKTINIAI YRA LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIEČIAI. VIENAS IŠ SUTUOKTINIŲ YRA IŠVYKĘS Į UŽSIENĮ (ŠALIS NEŽINOMA), KITAS NUOLAT GYVENA LIETUVOJE.

AR LIETUVOJE GYVENANTIS SUTUOKTINIS GALI INICIJUOTI SKYRYBŲ PROCESĄ GINČO TEISENA LIETUVOJE?

Taip, šiuo atveju ištuokos byla gali būti inicijuojama Lietuvos teisme pilietybės pagrindu. Tokią galimybę įtvirtina Reglamento nuostata numatanti, kad jurisdikciją turi tos valstybės teismas, kurios pilietybę turi abu sutuoktiniai. Toks reglamentavimas taip pat reiškia, kad net ir tuo atveju, jei abu sutuoktiniai gyventų užsienio valstybėje, bet būtų Lietuvos Respublikos piliečiai, skyrybų byla būtų teisinga Lietuvos teismui ■

Daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos veiklą rasite:

➔ www.LJAA.org bei asociacijos Facebook ir LinkedIn paskyrose

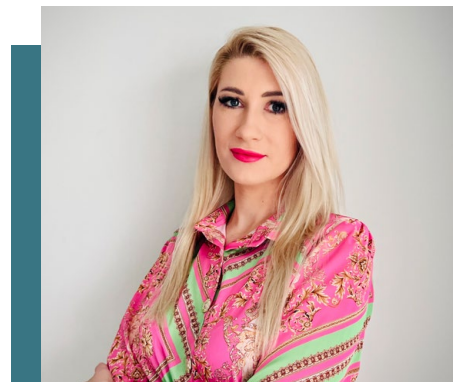
SUTUOKTINIO (SUTUOKTINIŲ) KALTĖ – KAIP SANTUOKOS NUTRAUKIMO PAGRINDAS

Advokatė

LINA ALKSNIENĖ

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (toliau – CK) numato galimybę nutraukti santuoką dėl vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės. Tai yra atskiras santuokos nutraukimo pagrindas, kuris galimas tik tuo atveju, jei egzistuoja vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės faktas. Nepaisant jo buvimo, sutuoktiniai išlaiko teisę nutraukti santuoką bendru sutikimu, tačiau susitarti nepavykus, galima reikšti reikalavimą teismui nutraukti santuoką dėl sutuoktinio ar abiejų sutuoktinių kaltės.

CK numato, kad sutuoktinis pripažįstamas kaltu dėl santuokos iširimo, jeigu jis iš esmės pažeidė savo kaip sutuoktinio pareigas ir dėl to bendras sutuoktinių gyvenimas tapo negalimas.

Advokatė
LINA ALKSNIENĖ

✉ lina@alksniene.lt

☎ +370 688 32 222

📘 Lina Alksnienė

📍 Vilnius, visa Lietuva

🖱 www.alksniene.lt

CK ĮTVIRTINTOS SUTUOKTINIŲ LOJALUMO, PAGARBOS, MORALINĖS BEI MATERIALINĖS PARAMOS VIENAS KITAM, VISAPUSIŠKO RŪPINIMOSI VAIKAIS IR VISA ŠEIMA PAREIGOS

- ▶ **LOJALUMO PAREIGA** reiškia, kad sutuoktinis visada tiek šeimoje, tiek už jos ribų turi veikti kito sutuoktinio, visos šeimos interesais, negali supriešinti savo asmeninių interesų su kito sutuoktinio ar šeimos interesais.
- ▶ **ABIPUSĖS PAGARBOS PAREIGA** reiškia, kad sutuoktiniai turi paisyti vienas kito nuomonės, būti vienas kitam ištikimi, visus šeimos gyvenimo klausimus spręsti abipusiu susitarimu.
- ▶ **MORALINĖ IR MATERIALINĖ** parama reiškia, kad sutuoktiniai privalo rūpintis vienas kitu tiek materialiaja, tiek fizine ir psichologine prasmėmis.

Sutuoktiniui, įrodinėjančiam kito sutuoktinio kaltę kaip sutuoktinio pareigų pažeidimą, teisme teks įrodyti šių pareigų pažeidimo faktą. Tai daryti galima visomis leistinomis įrodinėjimo priemonėmis: rašytiniais įrodymais, nuotraukomis, vaizdo ir garso įrašais, pačios šalies ir liudytojų parodymais. Atkreiptinas dėmesys, jog visi įrodymai, kuriais grindžiama kito sutuoktinio kaltė, turi būti gauti teisėtomis priemonėmis ir laikantis įstatymų nustatytos tvarkos. Nuotraukos, vaizdo ar garso įrašai bei rašytiniai įrodymai, kurie gauti pažeidžiant subjektų teises ir interesus, jų teisę į asmens duomenų apsaugą ir privatų gyvenimą (pavyzdžiui, prisijungiant prie kito asmens socialinio tinklo ar elektroninio pašto paskyros, įsibraunant į kito ▶

► asmens patalpas, kompiuterį, mobilųjį telefoną ar kt., sekant, klausantis ar įrašinėjant kito asmens privačius pokalbius ir pan.), laikytini neteisėtais ir jais negali būti grindžiama kito sutuoktinio kaltė. Apie tai, ar vienas ar kitas įrodymas yra leistina įrodinėjimo priemonė, yra sprendžiama individualiai kiekvienoje konkrečioje byloje, atsižvelgiant į įrodymo gavimo aplinkybes, fiksavimo būdą, priemones ir kt.

Sutuoktinis, kuris nesutinka, jog santuoka iširo dėl jo kaltės, turi teisę prieštarauti ir įrodinėti, jog santuokos iširimui įtakos turėjo kito sutuoktinio veiksmai (kaltė) arba abipusė kaltė. Nepaisant to, kad reiškiamas reikalavimas nutraukti santuoką dėl vieno sutuoktinio kaltės, teismas turi teisę nutraukti santuoką dėl abiejų sutuoktinių kaltės. Neretai teismas konstatuoja, jog dėl santuokos nutrūkimo kalti abu sutuoktiniai, jeigu nustatomas neatsakingas požiūris į šeimą, nepagarba vienas kitam, nenoras stengtis, kad šeima būtų išsaugota, neigiamas nusistatymas vienas kito atžvilgiu, bendro intereso dėl šeimos gerovės nebuvimas, nuolatiniai konfliktai ir kitos aplinkybės, sudarančios pagrindą laikyti, kad abu sutuoktiniai nevykdė jiems taikomų pareigų.

CK numato keletą atvejų, kai sutuoktiniui, reikalaujančiam nutraukti santuoką dėl kito sutuoktinio kaltės, nereikia įrodinėti kaltės:

- jeigu sutuoktinis yra nuteisiamas už tyčinį nusikaltimą;
- yra neištikimas;
- žiauriai elgiasi su kitu sutuoktiniu ar šeimos nariais;
- paliko šeimą ir daugiau kaip vienerius metus visiškai ja nesirūpina.

Esant tokioms aplinkybėms, sutuoktiniui, reikalaujančiam nutraukti santuoką dėl kito sutuoktinio kaltės, pakanka teismui pateikti įrodymus, patvirtinančius bet kurio iš minėtų faktų egzistavimą, o nuo tokio reikalavimo besiginančiam sutuoktiniui tenka pareiga paneigti taikytiną jo kaltės prezumpciją.

Santuokos nutraukimo bylos dėl vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės nagrinėjamos ieškinio tei-

senos tvarka. Sutuooktinis, prieš pateikdamas teismui minėto pobūdžio ieškinį, privalo pasinaudoti privalomosios ikiteisminės mediacijos stadija. Jos metu nepavykus susitarti dėl santuokos nutraukimo bendru sutikimu, sutuoktinis įgyja teisę pateikti savo arba kito sutuoktinio gyvenamosios vietos teismui ieškinį dėl santuokos nutraukimo dėl vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės.

Ieškinyje privaloma ne tik ►

Kokio dydžio turtinės ir neturtinės žalos galima prašyti reikalaujant nutraukti santuoką dėl vieno sutuoktinio kaltės?

Teisės aktai nenumato nei minimalios, nei maksimalios atlygintinos turtinės ir neturtinės žalos ribų. Turtinės žalos galima prašyti priteisti tiek, kiek sutuoktinis gali įrodyti jos patyręs. Turtinės žalos dydis apskaičiuojamas ir įrodinėjamas visais įstatymo leistiniais įrodymais (kvitais, čekiais, mokėjimo nurodymais, turto vertintojo pažymomis, sąmatomis ir kt.) laikantis bendrųjų įrodinėjimo civiliniame procese taisyklių.

Neturtinės žalos galima prašyti priteisti tiek, kiek sutuoktinis vertina savo patirtus neigiamus išgyvenimus dėl santuokos nutraukimo dėl kito sutuoktinio kaltės. Tokiu atveju sutuoktiniui teks įrodyti ne tik patirtus neigiamus santuokos nutraukimo dėl vieno sutuoktinio kaltės padarinius, tačiau ir nurodyti reikšmingus argumentus dėl priteistinos neturtinės žalos dydžio ■

► išdėstyti aplinkybes, susijusias su kito ar abiejų sutuoktinių kalte bei suformuluoti reikalavimą dėl vieno kaltės santuoka nutraukti, tačiau taip pat būtina pateikti argumentus bei suformuluoti reikalavimus dėl sutuoktinių nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos nustatymo, dalyvavimo juos auklėjant ir nepilnamečių vaikų bendravimo su skyriumi gyvenančiu tėvu (motina) tvarkos, nepilnamečių vaikų išlaikymo, taip pat vieno sutuoktinio išlaikymo, atsakomybės prieš kreditorius bei jų bendro turto padalijimo klausimus, išskyrus atvejus, kai turtas padalintas bendru sutuoktinių susitarimu, patvirtintu notarine tvarka. Be šių privalomų reikalavimų, sutuoktinis, teikiantis ieškinį dėl santuokos nutraukimo dėl vieno sutuoktinio kaltės, turi teisę pateikti argumentus bei suformuluoti reikalavimus dėl turinės ir (ar) neturinės žalos iš kaltojo sutuoktinio priteisimo.

Civilinė byla dėl santuokos nutraukimo dėl vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės bet kurio iš sutuoktinių prašymu gali būti nagrinėjama uždaruose teismo posėdžiuose. Tai reiškia, kad nagrinėjant bylą į posėdžius įleidžiami tik byloje dalyvaujantys asmenys, o išnagrinėtos bylos medžiaga nėra vieša. Nepriklausomai nuo to, ar byla išnagrinėjama viešuose ar uždaruose posėdžiuose, abiejų sutuoktinių prašymu teismas, nutraukdamas santuoką, sprendime gali nenurodyti konkrečių faktų, patvirtinančių vieno ar abiejų sutuoktinių kaltę dėl santuokos nutraukimo, o tik konstatuoti, kad santuoka iširo dėl vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės. ►

SANTUOKOS NUTRAUKIMAS DĖL VIENO SUTUOKTINIO KALTĖS GALI SUKELTI NEIGIAMAS SPECIFINES TEISINES PASEKMES:

- sutuoktinis, kaltas dėl santuokos nutraukimo, neturi teisės prašyti, kad teismas nustatytų, jog santuokos nutraukimas sutuoktinių turinėms teisėms teises pasekmes sukeltų nuo tos dienos, kai jie faktiškai nustojo kartu gyventi. Tai reiškia, kad sutuoktinis, pripažintas kaltu dėl santuokos iširimo, negali išvengti turto įgijimo bendroju jungtinėn nuosavybėn ir bendrų prievolių atsiradimo net ir tuo atveju, jei tas turtas ar prievolės įgytos kito sutuoktinio po to, kai jie faktiškai nustojo kartu gyventi;
- dėl santuokos iširimo kaltam sutuoktiniui kito sutuoktinio reikalavimu teismas gali uždrausti pasilikti santuokinę pavardę, išskyrus atvejus, kai sutuoktiniai turi bendrų vaikų;
- sutuoktinis, kaltas dėl santuokos nutraukimo, praranda tas teises, kurias įstatymai ar vedybų sutartis suteikia išsituokusiam asmeniui, įskaitant teisę į išlaikymą, o esant kito sutuoktinio reikalavimui, privalo grąžinti iš jo gautas dovanas, išskyrus vestuvinį žiedą, jeigu vedybų sutartyje nenumatyta kas kita;
- kaltam dėl santuokos nutraukimo sutuoktiniui, esant kito sutuoktiniui reikalavimui, gali tekti atlyginti turinę žalą, susijusią su santuokos nutraukimu, taip pat ir neturinę žalą, padarytą dėl santuokos nutraukimo.

► Tais atvejais, kai santuoka nutraukiama dėl abiejų sutuoktinių kaltės, abu sutuoktiniai turi teisę reikalauti grąžinti vienas kitam dovanotus nekilnojamuosius daiktus, jeigu nuo dovanojimo sutarties sudarymo nėra praėję daugiau kaip dešimt metų ir nekilnojamasis daiktas nėra perleistas tretiesiems asmenims. Be to, kai santuoka nutraukiama dėl abiejų sutuoktinių kaltės, nei turtinė, nei neturtinė žala sutuoktiniams nepriteisiama.

Taigi santuokos nutraukimo dėl vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės procesas yra ganėtinai sudėtingas. Ir nors kaltajam sutuoktiniui taikomos neigiamos teisinės pasekmės, tačiau jos nėra tiek reikšmingos, kiek dažnu atveju tikimasi. Nepaisant to, kad santuoka nutraukiama dėl vieno sutuoktinio kaltės, kitas sutuoktinis dėl tos priežasties neįgyja teisės nei į didesnę santuokos metu įgyto turto dalį, taip pat tai neturi jokios įtakos ir kaltojo sutuoktinio pareigoms nepilnamečiams vaikams. Be to, gana dažnai pripažįstama, kad santuoka nutraukta dėl abiejų sutuoktinių kaltės, kas turi minėtų neigiamų pasekmių abiemis sutuoktiniams. Dėl šios priežasties rekomenduojama pirmenybę teikti santuokos nutraukimui bendru sutikimu ■

Tais atvejais, kai santuoka nutraukiama dėl abiejų sutuoktinių kaltės, abu sutuoktiniai turi teisę reikalauti grąžinti vienas kitam dovanotus nekilnojamuosius daiktus, jeigu nuo dovanojimo sutarties sudarymo nėra praėję daugiau kaip dešimt metų ir nekilnojamasis daiktas nėra perleistas tretiesiems asmenims.

Ar kreipiantis į teismą dėl santuokos nutraukimo dėl vieno sutuoktinio kaltės reikia mokėti žyminį mokestį? Ar žyminio mokesčio dydžiui turi įtakos, jeigu reiškiamas reikalavimas nutraukti santuoką dėl abiejų sutuoktinių kaltės?

Nepriklausomai nuo to, ar siekiama nutraukti santuoką dėl vieno ar dėl abiejų sutuoktinių kaltės, teisminį ginčą inicijuojančiai šaliai tenka pareiga sumokėti žyminį mokestį ■

Daugiau informacijos apie Lietuvos jaunųjų advokatų asociacijos veiklą rasite:

➤ www.LJAA.org bei asociacijos Facebook ir LinkedIn paskyrose

AR PO IEŠKINIO DĖL SANTUOKOS NUTRAUKIMO DĖL VIENO AR ABIEJŲ SUTUOKTINIŲ KALTĖS PAREIŠKIMO, GALIMA NUTRAUKTI SANTUOKĄ BENDRU SUTARIMU, JEIGU ABIEMS SUTUOKTINIAMS PAVYKSTA SUSITARTI DĖL SANTUOKOS NUTRAUKIMO SĄLYGŲ? AR SUTARTYJE DĖL SANTUOKOS NUTRAUKIMO BŪTINA APTARTI SUTUOKTINIO, KALTO DĖL SANTUOKOS IŠIRIMO, KLAUSIMĄ?

Teismas privalo imtis priemonių šalims sutaikyti, todėl teismas turi pareigą pasiūlyti sutuoktiniams taikiai išspręsti jų abiejų turtinius, nepilnamečių vaikų išlaikymo ir auklėjimo, nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos, bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu (motina) tvarkos klausimus, taip pat kitas santuokos nutraukimo pasekmes. Jeigu sutuoktiniai susitaria, tuomet jie privalo pateikti teismui jų pasirašytą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Tokiu atveju bylos šalims gražinami jų sumokėti žyminiai mokesčiai.

Sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių sutuoktiniai turi aptarti savo nepilnamečių vaikų ir vienas kito išlaikymo, nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos klausimus, dalyvavimo juos auklėjant ir nepilnamečių vaikų bendravimo su skyrium gyvenančiu tėvu (motina) tvarką bei kitas savo turtingas teises ir pareigas. Sutuoktinio kaltės klausimas sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių neaptariamas ir sutuoktinio kaltė nutraukiant santuoką bendru sutarimu nekonstatuojama ■

KAIP SUPRANTAMA TURTINĖ IR NETURTINĖ ŽALA, KURIOS GALIMA PRAŠYTI REIKALAUJANT NUTRAUKTI SANTUOKĄ DĖL VIENO SUTUOKTINIO KALTĖS?

Reikalaujant nutraukti santuoką dėl vieno sutuoktinio kaltės, galima prašyti priteisti turtinę žalą, susijusią su santuokos nutraukimu, kuri suprantama kaip sutuoktinio turėtos išlaidos santuokos nutraukimo procese. Turtinę žalą gali sudaryti, pavyzdžiui, sutuoktinio patirtos išlaidos, susijusios su bendro turto vertės nustatymu, su bendro turto apsaugojimu nuo kaltojo sutuoktinio veiksmų ir bet kokios kitos išlaidos, susijusios su santuokos nutraukimu.

Neturtinė žala santuokos nutraukimo atveju suprantama, kaip dėl neteisėtų ir (ar) amoralių sutuoktinio veiksmų, kuriais pasireiškė jo santuokinių pareigų pažeidimas bei kaltė ir kurie sąlygojo santuokos iširimą, atsiradę ir kito sutuoktinio jaučiami dvasiniai išgyvenimai, kančios, psichinis ar/ir fizinis skausmas, moralinis sukrėtimas, psichologinis smūgis, emocinė depresija, nepatogumai, pažeminimas tiek paties sutuoktinio, kitų šeimos narių, tiek aplinkinių akyse, garbės ir orumo sumenkinimas, sutuoktinio vertės sutrypimas, reputacijos pablogėjimas, visuomeninio vertinimo pasikeitimas ir kiti neigiami nematerialaus pobūdžio jautimai bei pasikeitimai darbinėje, visuomeninėje, šeimyninėje, dvasinėje gyvenimo sferose ■

ĮSIPAREIGOJIMŲ KREDITORIAMS VYKDYMAS NUTRAUKIANT SANTUOKĄ

Advokato padėjėja
INA ANTANIŠKYTĖ

SANTUOKOJE ĮGYTOS SKOLOS YRA LAIKOMOS BENDROMIS SUTUOKTINIŲ PRIEVOLEMIS, JEIGU:

- ▶ skolos yra susijusios su bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe;
- ▶ skolos kyla iš vyro ar žmonos vardu sudarytų sandorių, tačiau juos sudaryti buvo gautas kito sutuoktinio sutikimas (arba sutuoktinis patvirtino jau sudarytą sandorį vėliau);
- ▶ kitos šeimos interesais priimtoms prievolės.

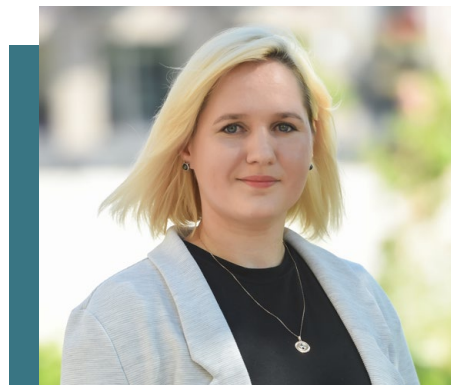
Bendros sutuoktinių prievolės gali būti solidariosios arba dalinės. Solidarioji pareiga (atsakomybė) – tai dviejų ar daugiau asmenų, šiuo atveju – sutuoktinių, pareiga įvykdyti vieną prievolę. Prievolė nelaikoma solidaria, jeigu nėra nustatyta įstatymu ar sutartimi nustatytais pagrindais.

Kalbant apie dalinę prievolę, žodis „dalinė“ reiškia, jog kalbama apie atsakomybę tam tikroje nustatytoje dalyje, ne visa esančios prievolės apimtimi. Paprasčiau tariant, sutuoktiniai, kiekvienas skolininkas, atsakys tam tikroje bendros prievolės dalyje, jų dalys jau yra iš anksto nustatytos priiimant prievolę. Pavyzdžiui, ponas X mokės pusę skolos sumos, o ponija X – likusią pusę sumos, arba vyras mokės 40 proc. skolos, o žmona – 60 proc. ir t. t.

Solidari prievolė yra tuomet, kai vyrui ponui X ir jo žmonai poniai X kyla pareiga vykdyti įsipareigojimą kartu ir kreditoriui nesvarbu, kas padengs prievolę – ponas X ar ponija X. Jeigu po santuokos nutraukimo ponas X padengs skolą, tai jis turi teisę kreiptis į teismą ir regreso tvarka dalį sumos išsireikalauti iš savo buvusios žmonos ponios X.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo yra išaiškinta, kad nutraukiant santuoką solidariosios sutuoktinių prievolės nedalijamos ir nekeičiamos – buvę sutuoktiniai lieka bendraskoliai, išskyrus, kai kreditorius sutinka, kad liktų vienas skolininkas. Pavyzdžiui, sutuoktiniai įsigijo butą bendrosios jungtinės nuosavybės teise už banko suteiktą paskolą. Skiriantis paskola liko neišmokėta. Vadinas, išsiskyrus ponui X ir poniai X gali tekti solidariai grąžinti skolą, jeigu bankas nesutiks modifikuoti būsto kreditavimo sutartį, t. y. „perrašyti“ paskolą tik vieno iš buvusių sutuoktinių vardu.

Jeigu tarp sutuoktinių kyla ginčas dėl priimtoms kreditorinės prievolių kilmės, teismas gali vertinti ir išspręsti, ar vieno sutuoktinio vardu sudarytas sandoris buvo būtinas šeimos poreikiams tenkinti, todėl pareiga įrodyti, kad sandoris buvo sudarytas šeimos interesais tenka šaliai, siekiančiai, kad vieno sutuoktinio sudaryto sandorio pagrindu atsiradusi turtinė prievolė būtų pripažinta bendrąja sutuoktinių turtine prievole. ▶

Advokato padėjėja
INA ANTANIŠKYTĖ

✉ inaanta@gmail.com

☎ +370 604 49 968

📘 Ina Antaniškytė.
Teisinės paslaugos

🌐 Ina Antaniškytė

📷 teisininke.ina.antaniskyte

📍 Panevėžio apskritis.
Vidurio Lietuva.
Paslaugos teikiamos ir
nuotoliniu būdu.

► Apie paskolos panaudojimą šeimos reikmėms galima spręsti tik iš sutuoktinio turimų dokumentų ir duomenų. Tokius įrodymus teismas laiko patikimais. Pavyzdžiui, ponis X verčiasi paslaugų teikimu grožio srityje ir ji paėmė paskolą specialiai įrangai įsigyti. Tokia paskola bus laikoma imta ne šeimos poreikiams tenkinti, bet paimta vieno asmens poreikiams tenkinti ir ją dengs ponis X.

Sutuoktiniams nusprendus skirtis, dalinamas ne tik jų sukauptas bendras turtas (bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė), bet ir įgyti kreditoriniai įsipareigojimai (skolos), todėl besiskiriančioms poroms kyla pareiga ne tik sutarti, kaip bus pasidalinamas bendrai įgytas turtas ir skolos, bet ir informuoti kreditorius apie skyrybų procesą, t. y. bylos iškėlimą teisme.

Jei skyrybų procesas inicijuojamas notarine tvarka, prieš kreipdamiesi į notarą sutuoktiniai taip pat turi informuoti visus žinomus abiejų ar vieno iš jų kreditorius ■

KAIP REIKIA INFORMUOTI KREDITORIUS?

Sutuoktinis, kuris teikia ieškinį dėl santuokos nutraukimo ir reikalauja turto padalijimo, privalo tokiame ieškinyje nurodyti visus jam žinomus kreditorius, kuriems sutuoktiniai, ar vienas iš sutuoktinių, yra skolingi. Taip pat jis privalo išsiųsti ieškinio kopiją visiems ieškinyje nurodytiems kreditoriams.

Jeigu sutuoktiniai skiriasi notarine tvarka, jie apie tai turi informuoti visus žinomus bendrus jų abiejų ar vieno iš jų kreditorius. Kartu su pranešimu kreditoriams turi būti išsiųstas sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių projektas, taip pat notaro, į kurį ketinama kreiptis dėl šios sutarties patvirtinimo, kontaktiniai duomenys.

Tais atvejais, kai sutuoktiniai kreipiasi į teismą, ir santuoką nutraukia bendru sutarimu, taip pat turi būti raštu informuojami kreditoriai apie santuokos nutraukimą pateikiant sutarties dėl santuokos nutraukimo teisių pasekmių sutarties kopiją ■

AR SUTUOKTINIAI GALI NESUTIKTI SU KREDITORIŲ PAREIKŠTAIS PRIEŠTARAVIMAIS?

Kreditorius reikia informuoti, nes jie turi teisę įstoti į bylą dėl sutuoktinių turto padalijimo ir pasinaudoti savo, kaip trečiųjų asmenų teise, pareikšti savarankiškus reikalavimus. Jeigu santuoka nutraukiama pas notarą, kreditoriai turi teisę pareikšti motyvuotus prieštaravimus notarui per trisdešimt dienų nuo pranešimo gavimo ■

Sutuoktiniui, kuris teikia ieškinį teismui dėl turto padalijimo ar siekia turtą dalintis bendru sutuoktinių susitarimu, privalo nurodyti jam žinomus bendrus sutuoktinių ar vieno iš jų asmeninius kreditorius.

Kodėl reikia informuoti kreditorius apie skyrybas?

Kai kreditoriai gauna sutuoktinių sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių kopiją, jie gali sutikti ar nesutikti su turto padalijimo būdu. Tokiu atveju kreditoriai teikia prieštaravimus, kuriuose nurodo, kad sutuoktinių pasirinktas turto pasidalijimo būdas gali pažeisti kreditorių interesus. Pavyzdžiui, ponas ir ponis X paėmė paskolą būstui įsigyti. Skyrybų metu prašo būstą padalinti ir modifikuoti paimtos paskolos sutartį. Kreditorius gali pateikti prieštaravimą ir nesutikti dėl paimtos paskolos sutarties modifikavimo.

Jie taip pat gali nesutikti atsižvelgti į kreditorių siūlymus pakeisti sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių sąlygas. Tokiu atveju notaras sutarties dėl santuokos nutraukimo pasekmių netvirtins ir sutuoktiniai turės teisę dėl santuokos nutraukimo kreiptis į teismą ■